

DÔCHODKOVÝ VEK: MÝTY A FAKTY

Marek Porubský, Viktor Novysedlák

Komentár 02/2018

18. september 2018

Obsah

Zhrnutie	3
1. Dôchodkový systém a demografický vývoj	4
2. Naviazanie dôchodkového veku na dĺžku života	5
3. Návrh na ústavné zakotvenie hornej hranice dôchodkového veku	7
4. Argument č.1: Nemožno sa na to pozeráť cez čísla, ide o ľudí.	7
5. Argument č.2: Sociálna poisťovňa je v dobrej ekonomickej kondícii.	11
6. Argument č.3: Výdavky na penzie sú nízke.	14
7. Argument č.4: Starnutiu neverím. Nevieme čo bude o 20 rokov.	14
8. Argument č.5: Treba podporiť rodinnú politiku.	15
9. Argument č.6: Dôchodkový vek nemôže rásť donekonečna.	15
10. Argument č.7: Dôchodkový vek 68 rokov? Dôchodok si neužijem.	15
11. Argument č.8: Pri jednotnom dôchodkovom veku nepodporujeme ženy s deťmi.	18
12. Argument č.9: Slovák si dôchodok užije najmenej rokov.	18
13. Argument č.10: Dôchodku sa vôbec nedožijem.	19
14. Argument č.11: Dodatočné roky života nežijeme v zdraví.	21
15. Argument č.12: Mám svoj vek, nevládzem toľko.	23

Zhrnutie

Skupina poslancov NR SR koncom mája 2018 doručila do parlamentu [návrh ústavného zákona](#), ktorým sa **stanovuje horná hranica dôchodkového veku vo výške 64 rokov** (tzv. strop dôchodkového veku). Dôvodová správa aj doložka vplyvov k uvedenému návrhu zákona zároveň avizuje **zámer prijať znížený strop dôchodkového veku v prípade osôb, ktoré vychovali dieťa/deti**. Tento by mal byť navrhnutý neskôr v samotnom zákone o sociálnom poistení. Keďže konkrétny návrh ešte nie je známy, pre účely tohto materiálu sa u žien¹ uvažuje dôchodkový vek 63 rokov².

Napriek tomu, že ide o opatrenie ktoré **výraznou mierou zhoršuje udržateľnosť verejných financií**, nebola zverejnená analýza, na základe ktorej by bolo možné vecne diskutovať o dôvodoch potreby prijatia takto významného opatrenia v súčasnosti. Jeho prípadné schválenie formou ústavného zákona by navyše obmedzilo budúcim vládam flexibilitu v situácii, kedy si okolnosti vyžadujú potrebu úpravy dôchodkového veku.

Ambíciou tohto komentára KRRZ je poskytnúť odborné informácie, ktoré by mali **prispieť ku skvalitneniu verejnej diskusie k zavedeniu tzv. stropu dôchodkového veku**, vrátane aktualizácie kvantifikácie vplyvov na makroekonomický vývoj, domácnosti a verejné financie³. V diskusii sa zatiaľ opakovane **objavujú argumenty**, z ktorých väčšina vychádza z neúplných alebo len čiastkových informácií. **Niektoré z nich možno označiť za mýty**.

Najčastejšie spomínané argumenty sú tieto:

- Argument č.1: Nemožno sa na to pozerať cez čísla, ide o ľudí.
- Argument č.2: Sociálna poisťovňa je v dobrej ekonomickej kondícii.
- Argument č.3: Výdavky na penzie sú nízke.
- Argument č.4: Starnutiu neverím. Nevieme čo bude o 20 rokov.
- Argument č.5: Treba podporiť rodinnú politiku.
- Argument č.6: Dôchodkový vek nemôže rásť donekonečna.
- Argument č.7: Dôchodkový vek 68 rokov? Dôchodok si neužijem.
- Argument č.8: Pri jednotnom dôchodkovom veku nepodporujeme ženy s deťmi.
- Argument č.9: Slovák si dôchodok užije najmenej rokov.
- Argument č.10: Dôchodku sa vôbec nedožijem.
- Argument č.11: Dodatočné roky života nežijeme v zdraví.
- Argument č.12: Mám svoj vek, nevládzem toľko.

¹ Zjednodušene „u žien“, keďže legislatívny návrh avizuje znížený strop dôchodkového veku pre osoby, ktoré vychovali dieťa/deti bez ohľadu na pohlavie. V tomto kontexte zatiaľ nie je známe, či si toto zvýhodnenie budú môcť uplatňovať obaja rodičia, čo môže negatívne vplyvy na verejné financie prehĺbiť.

² Odborový zväz KOVO v súčasnosti zbiera podpisy pod [petíciu za vyhlásenie referenda k zastropovaniu dôchodkového veku](#), v ktorom navrhuje zastropovanie dôchodkového veku na 63 rokov pre ženy, ktoré vychovali 2 deti.

³ RRZ vo februári 2018 zverejnila kvantifikáciu zavedenia hornej hranice veku odchodu do dôchodku na úrovni 65 rokov na základe požiadavky poslaneckého klubu OĽANO: [Zavedenie hornej hranice veku odchodu do dôchodku na úrovni 65 rokov \(február 2018\)](#).

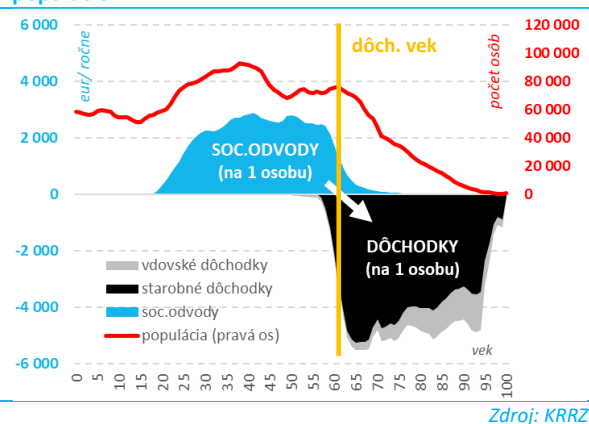
1. Dôchodkový systém a demografický vývoj

1.1. Sociálna poisťovňa (ďalej SP) spravuje dominantnú časť dôchodkového systému⁴, ktorá pokrýva takmer celú populáciu. Funguje na tzv. priebežnom princípe, čo znamená, že pracujúci odvádzajú **poistné** (ďalej odvody), ktoré sa **okamžite použije na vyplácanie súčasných dôchodkov** (graf 1 – modrá, čierna a šedá).

1.2. Jeho finančná kondícia je preto **ovplyvnená najmä vekovou štruktúrou populácie**⁵ (graf 1 - červená), inými slovami demografickými podmienkami. Tie boli pre fungovanie priebežného dôchodkového systému **dlhodobo priaznivé** (graf 2), najmä vplyvom vysokej pôrodnosti (graf 3).

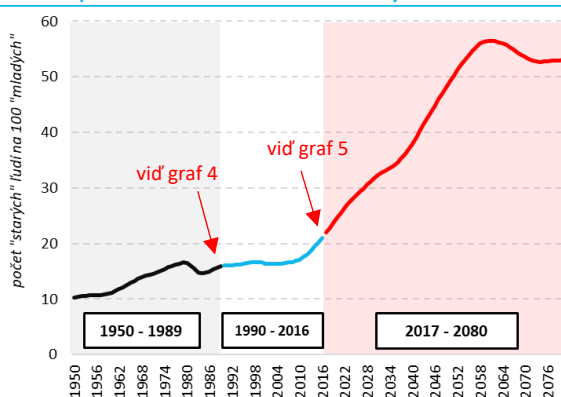
1.3. V päťdesiatych rokoch 20. storočia pripadlo na 100 ľudí v produktívnom veku⁶ (ďalej mladí) približne 10 ľudí v poproduktívnom veku⁷ (ďalej starí). Ešte donedávna ich bolo menej ako 20 (graf 4). **Demografická situácia sa ale v nasledujúcich desaťročiach výrazne zhorší – tzv. starnutie populácie.** V roku 2060 môže na 100 „mladých“ pripadnúť až takmer 60 „starých“ ľudí (graf 2).

Graf 1: Dôchodky sú financované z odvodov pracujúcej populácie

Zdroj: KRRZ

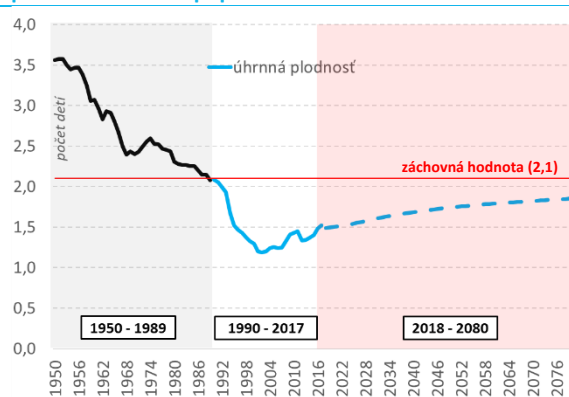
Graf 2: Počet „starých“ ľudí na 100 „mladých“ výrazne vzrastie (index závislosti v starom veku*)

Zdroj: ŠÚ SR, EUROPOP2015, KRRZ

*počet ľudí vo veku 65 a viac rokov pripadajúcich na 100 ľudí vo veku 15 až 64 rokov

Graf 3: Výrazný pokles úhrnnej plodnosti* je primárnou príčinou starnutia populácie

Zdroj: ŠÚ SR, EUROPOP2015, KRRZ

*priemerný počet živonarodených detí pripadajúcich na jednu ženu počas jej celého reprodukčného obdobia (vek 15-49 rokov)

1.4. **Starnutie populácie sa však už začalo** (graf 4 a 5). Je spôsobené najmä odchodom početných povelových ročníkov do dôchodku a príchodom málo početných ročníkov narodených počas deväťdesiatych rokov na trh práce.

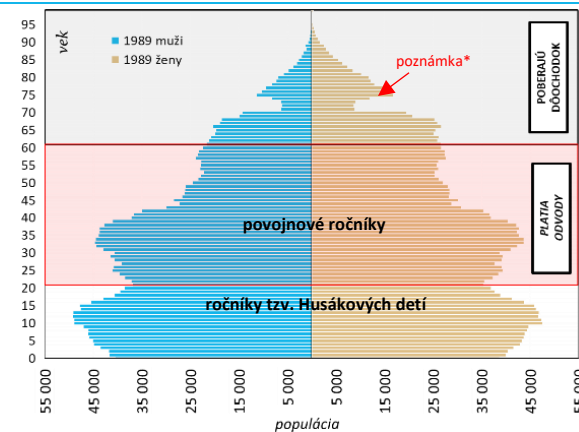
⁴ Sociálna poisťovňa je poverená výkonom dôchodkového poistenia t.j. starobného poistenia a invalidného poistenia, z ktorých sa vyplácajú **starobné** dôchodky, **predčasné starobné** dôchodky, **invalidné** dôchodky, **vdovské** dôchodky, **vdovecké** dôchodky a **sirotské** dôchodky. Ide o tzv. prvý pilier dôchodkového systému.

⁵ Dôležité sú samozrejme aj iné faktory ako napríklad participácia na trhu práce, nezamestnanosť, veľkosť šedej ekonomiky, samotné nastavenie dôchodkového systému v podobe rovnováhy medzi výškou platených odvodov a výškou dôchodkov a podobne. V prípade, že sa tieto parametre v čase výrazne nemenia, najväčší vplyv na hospodárenie má práve demografický vývoj.

⁶ Vo veku 15 až 64 rokov.

⁷ Vo veku 65 a viac rokov.

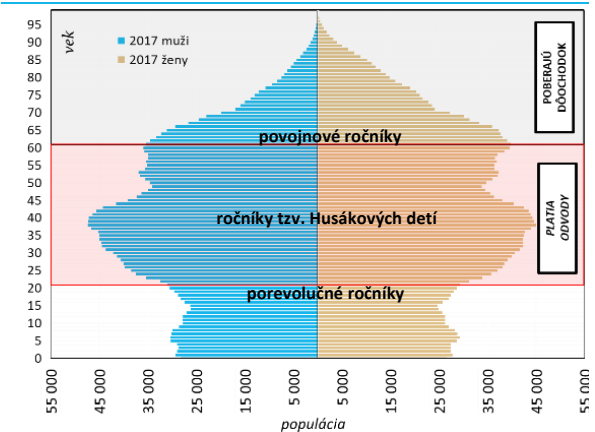
Graf 4: Veková štruktúra populácie v roku 1989

Zdroj: ŠÚ SR

*ročníky „nenarodených“ detí okolo roku 1918 vplyvom prvej svetovej vojny a pandémie španielskej chrípky.

Graf 5: Veková štruktúra populácie v roku 2017

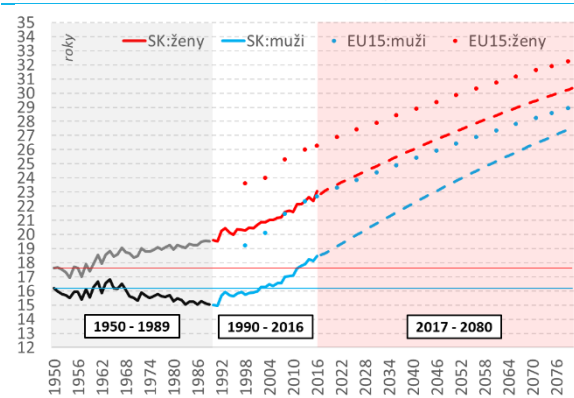

Zdroj: ŠÚ SR

1.5. V druhej polovici 30.rokov sa tento proces ešte viac prehĺbi. Do dôchodku začnú odchádzať veľmi početné ročníky narodené v 70. a 80. rokoch minulého storočia⁸, ktoré vzhľadom na pretrvávajúcu nízku plodnosť (graf 3) nebudú mať na trhu práce za seba rovnako početnú náhradu.

1.6. Okrem nízkej plodnosti (v porovnaní s minulosťou) prispieva ku starnutiu populácie aj predlžovanie dĺžky života (graf 6), čo je ale spoločensky veľmi pozitívny trend. Vo všeobecnosti ide o dôsledok rastu životnej úrovne spojenej s dostupnejšou zdravotnou starostlivosťou, vedeckým pokrokom a novými technológiami v oblasti zdravotníctva (resp. rozširovaním dostupnosti moderných technológií) a zmenami v sektorovej štruktúre zamestnanosti (od priemyslu k službám – Box 6).

Graf 6: Priemerná dĺžka života v starobe sa predlžuje (stredná dĺžka života vo veku 60 rokov)

Zdroj: VDC (INFOSTAT), EUROPOP2015, KRRZ

*EU15 – aritmetický priemer

1.7. Tento vývoj je navyše posilnený dobiehaním dĺžky života vo vyspelých krajinách v dôsledku jej dlhodobého zaostávania pred rokom 1989. U mužov v tomto období dĺžka života dokonca dlhodobo klesala (graf 6 - čierna).

2. Naviazanie dôchodkového veku na dĺžku života

2.1. Problém starnutia populácie je dlhodobo známy, a preto bolo počas ostatných 15 rokov prijatých viacero dôležitých parametrických aj systémových zmien (reformy v rokoch 2004, 2005 a 2012), ktoré zmierňujú negatívne dôsledky tohto vývoja na priebežný dôchodkový pilier. Jednou z najvýznamnejších zmien z pohľadu zlepšenia dlhodobej udržateľnosti dôchodkového systému bolo naviazanie dôchodkového veku na strednú dĺžku života⁹ s účinnosťou od roku 2017¹⁰.

⁸ Ľudovo nazývané Husákové deti.

⁹ V dôchodkovom veku zaokrúhlenom na celé roky nadol.

¹⁰ Schválené parlamentom v roku 2012: zákon č. 252/2012 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

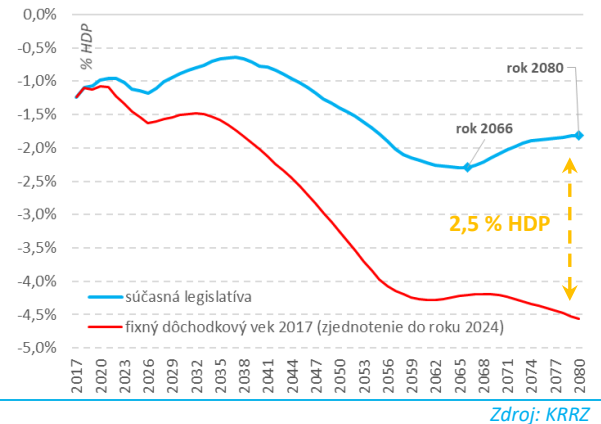
2.2. Práve dôchodkový vek je dôležitým parametrom, ktorý ovplyvňuje pomer počtu pracujúcich a dôchodcov (graf 1 - žltá), a teda má **významný vplyv na saldo SP**. Pre ilustráciu, ak by sa dôchodkový vek okamžite „zastropoval“ na aktuálnej úrovni¹¹, deficit SP by sa postupne zhoršil až o dodatočných 2,5 % HDP¹² (graf 7 - žltá).

2.3. Z pohľadu ľudí sa naviazaním dôchodkového veku na dĺžku života **stabilizuje počet rokov strávených na dôchodku pre budúce generácie dôchodcov**, bez ohľadu na to, či sa dĺžka života v starobe bude predlžovať alebo skracovať. Dôchodcovia, ktorí odídu do dôchodku o 50 rokov v ňom v priemere stravia približne rovnaký počet rokov ako tí, ktorí do dôchodku odchádzajú dnes¹³.

2.4. Ide teda o **kompromisné riešenie**, ktoré v budúcnosti napriek veľmi nepriaznivej demografickej situácii **pomôže SP udržať deficit** dôchodkového systému na „financovateľných“ úrovniach (graf 7 – modrá), pričom zároveň **ľuďom zabezpečí dnešný štandard v dĺžke poberania dôchodku**.

2.5. Pribežné pomalé automatické zmeny dôchodkového veku v závislosti od demografického vývoja sú veľmi dobrým nástrojom aj preto, že pod vplyvom narastajúceho tlaku starnutia na dôchodkový systém **nebude v budúcnosti potrebné skokovo zvyšovať dôchodkový vek** (keďže zmeny sa dejú postupne a pomaly každý rok). Takýto prístup je vhodnejší z pohľadu občanov aj politikov. Z pohľadu ľudí **nebudú vznikať výrazne rozdielne skupiny dôchodcov** odchádzajúcich v krátkom čase do dôchodku za výrazne rôznych podmienok. Z rovnakého dôvodu je to **výhodné pre politikov**, keďže skokové zmeny parametrov dôchodkového systému sú veľmi nepopulárne. Špeciálne ak medzi voličmi budú v tom čase prevažovať staršie vekové kategórie.

Graf 7: Naviazanie dôchodkového veku na dĺžku života výrazne pomôže udržať deficit „na uzde“

Zdroj: KRRZ

¹¹ Pre ženy by sa proces zjednotenia dôchodkového veku do roku 2024 zachoval v súčasnej podobe.

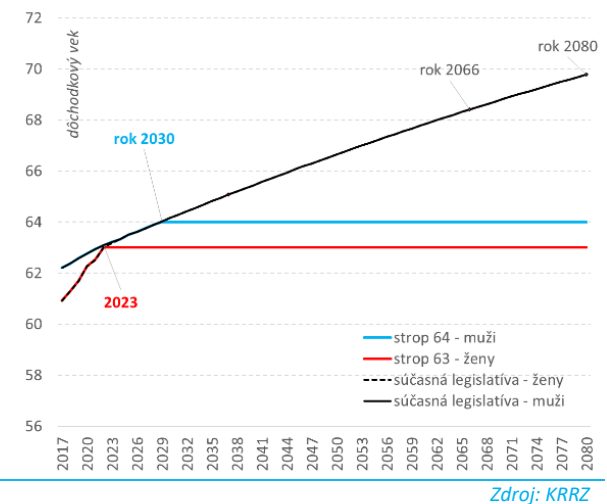
¹² RRZ na dlhodobé projekcie salda dôchodkového systému používa [model SLOPEM](#). Tie vychádzajú zo scenára nezmenených politik, čo znamená, že pre celý horizont projekcie sa používa nezmenené nastavenie dôchodkového systému. Vplyv navrhovaného opatrenia je výsledkom porovnania dvoch projekcií: pri aktuálnom legislatívnom nastavení a pri nastavení so zahrnutím stropu dôchodkového veku.

¹³ S výnimkou žien s dvoma a viac deťmi, u ktorých sa dnes ešte neuplatňuje jednotný dôchodkový vek (majú ho nižší). Tento sa im postupne zjednocuje počas prechodného obdobia do roku 2024.

3. Návrh na ústavné zakotvenie hornej hranice dôchodkového veku

- 3.1. V čase, keď sa starnutie populácie už začalo a v najbližších 50-tich rokoch sa výrazne prehĺbi, bol predložený **návrh na ústavné zakotvenie maximálneho dôchodkového veku**¹⁴.
- 3.2. Skupina poslancov NR SR, koncom mája 2018 doručila do parlamentu [návrh ústavného zákona](#), ktorým sa stanovuje horná hranica dôchodkového veku **vo výške 64 rokov**. Dôvodová správa aj doložka vplyvov k uvedenému návrhu zákona zároveň avizuje zámer prijať **znížený strop dôchodkového veku v prípade osôb, ktoré vychovali dieťa/deti**. Tento by mal byť navrhnutý neskôr v samotnom zákone o sociálnom poistení. Pre účely tohto materiálu sa **u žien**¹⁵ **uvažuje strop dôchodkového veku 63 rokov**¹⁶ (graf 8).

Graf 8: Návrh ústavného „stropovania“ dôchodkového veku (aktuálna legislatíva vs. návrh)

- 3.3. Pri aktuálnych demografických predpokladoch vývoja strednej dĺžky života by zastropovanie dôchodkového veku na **64 rokov bolo účinné po roku 2030** (muži narodení v roku 1967 a neskôr) a pri hranici **63 rokov po roku 2023** (ženy narodené v roku 1961 a neskôr).
- 3.4. Doposiaľ **nebola zverejnená analýza**, na základe ktorej by verejnosť mohla nezávisle posúdiť relevantnosť dôvodov potreby prijatia takto významného opatrenia (prínosy a náklady), navyše ústavným zákonom.
- 3.5. RRZ už vo februári 2018 zverejnila kvantifikáciu vplyvov tohto opatrenia (vtedy sa uvažovalo s maximálnym dôchodkovým vekom 65 rokov) na makroekonomický vývoj, domácnosti a verejné financie. Cieľom tohto materiálu nie je primárne aktualizácia tejto kvantifikácie na súčasne navrhovanú výšku stropu dôchodkového veku. Jeho ambíciou je najmä **prispiieť do verejnej diskusie reakciou na často sa opakujúce argumenty**, ktorými sa **kritizuje automatické naviazanie dôchodkového veku na dĺžku života a navrhuje zavedenie maximálneho dôchodkového veku**.

4. Argument č.1: Nemožno sa na to pozeráť cez čísla, ide o ľudí.

- 4.1. Často sa používa argument, že zavedením stropu pre dôchodkový vek ide hlavne o dobro ľudí (budúcich dôchodcov) a napriek zhoršeniu dlhodobej udržateľnosti sa na dôchodkový systém nemožno pozeráť cez čísla.
- 4.2. Podľa KRRZ je naopak pri takýchto významných rozhodnutiach **nevyhnutné vziať do úvahy vplyvy na makroekonomický vývoj, verejné financie, podnikateľov a domácnosti**. Uvedené opatrenie by totiž v

¹⁴ Skupina poslancov NR SR, koncom mája 2018 doručila do parlamentu [návrh ústavného zákona](#), ktorým sa stanovuje maximálna hranica dôchodkového veku.

¹⁵ Zjednodušene „u žien“, keďže legislatívny návrh avizuje znížený strop dôchodkového veku pre osoby, ktoré vychovali dieťa/deti bez ohľadu na pohlavie. V tomto kontexte zatiaľ nie je známe, či si toto zvýhodnenie budú môcť uplatňovať obaja rodičia, čo môže negatívne vplyvy na verejné financie prehĺbiť.

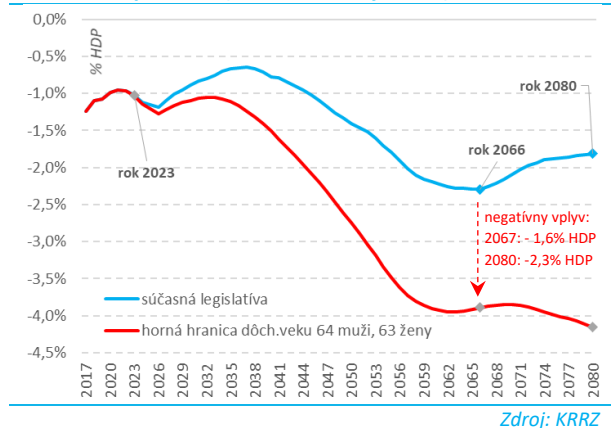
¹⁶ Odborový zväz KOVO v súčasnosti zbiera podpisy pod [petíciu za vyhlásenie referenda k zastropovaniu dôchodkového veku](#), v ktorom navrhuje zastropovanie dôchodkového veku na 63 rokov pre ženy, ktoré vychovali 2 deti.

časoch „najväčšieho starnutia“ znížilo počet ľudí na trhu práce¹⁷, čo by sa prejavilo v spomalení potenciálneho ekonomického rastu, a teda **v nižšej životnej úrovni**. Výkonnosť ekonomiky by v roku 2067 mohla byť o viac ako 9 % nižšia (percentuálny rozdiel v HDP v roku 2067), čo by **negatívne pocítila celá populácia vrátane dôchodcov**.

- 4.3. Zároveň, **výška novopriznaných dôchodkov by sa automaticky znížila o takmer 10%** v porovnaní so súčasnou legislatívou (v roku 2067) vplyvom menšieho počtu odpracovaných rokov¹⁸ ľudí odchádzajúcich do dôchodku. Túto skutočnosť priznáva aj samotná [doložka vplyvov](#) návrhu ústavného zákona predložená do parlamentu¹⁹.
- 4.4. Vplyvom zvýšenia počtu dôchodcov a nižšej výkonnosti ekonomiky by bolo potrebné **na vykrytie vyšších penzijných výdavkov nájsť dodatočné príjmy**. Ako napríklad:

- zvýšením **sadzby odvodov SP**
- zvýšením **daní** (a ich transferom do SP)
- znížením **iných výdavkov** verejnej správy (aby sa úspora mohla použiť na transfer do SP)
- znížením samotnej **výšky dôchodkov** nad rámec zníženia vplyvom kratšej kariéry.

Graf 9: Zavedenie stropu dôchodkového veku bude veľmi nákladné opatrenie (deficit dôch. systému)

- 4.5. Na horizonte 50 rokov (do roku 2067) by sa **deficit dôchodkového systému vplyvom zavedenia stropu dôchodkového veku prehýbil o dodatočných 1,6 % HDP**, pričom tento postupne do roku 2080 narastie až na **2,3 % HDP** (graf 9).

Box 1: Parametre priebežného dôchodkového systému

V princípe existujú tri základne parametre priamo v rukách vlády, ktorými možno priebežný dôchodkový systém ovplyvňovať.

1. Výška odvodov (príjmy dôchodkového systému)

- Vymeriavací základ (z akých príjmov a do akej výšky sa platia odvody)
- Sadzba odvodov

2. Výška dôchodkov (výdavky dôchodkového systému)

- Miera náhrady novopriznaného dôchodku (vzorec výpočtu dôchodku)
- Valorizácia už priznaných dôchodkov

¹⁷ Z pohľadu trhu práce dôjde vplyvom opatrenia ku trvalému odchodu tej časti populácie, ktorá by vzhľadom na zvýšenie strednej dĺžky života (dodatočné roky života v zdraví) mohla byť aj naďalej zapojená a aktívna na trhu práce.

¹⁸ Slovensko patrí ku krajinám, kde hlavnou príčinou odchodu z trhu práce je predovšetkým dosiahnutie dôchodkového veku ([The 2015 Pension Adequacy Report](#), str.97, graf 2.32).

¹⁹ V prípade, ak by spoločne so zavedením stropu dôchodkového veku došlo súčasne ku zmene výpočtu dôchodku s cieľom uvedené zníženie dôchodkov eliminovať (vykompenzovať), negatívny vplyv na udržateľnosť verejných financií prezentovaný v tejto časti materiálu, by sa ešte viac prehýbil.

3. Dĺžka poberania dôchodku (príjmy aj výdavky dôchodkového systému)

- Dôchodkový vek a nastavenie predčasného starobného dôchodku

Zmena akéhokoľvek z týchto parametrov ovplyvní saldo dôchodkového systému a vytvorí tlak na zmenu zvyšných parametrov. Inými slovami, zníženie dôchodkového veku zvýši celkové penzijné výdavky (viac dôchodcov), čo bude tlačiť na zníženie výšky dôchodkov a/alebo zvýšenie odvodového zaťaženia. Ak nedôjde k úprave týchto parametrov, dodatočné náklady budú aj tak musieť byť financované zo štátneho rozpočtu zvýšením ostatných daní a/alebo znížením iných výdavkov verejnej správy.

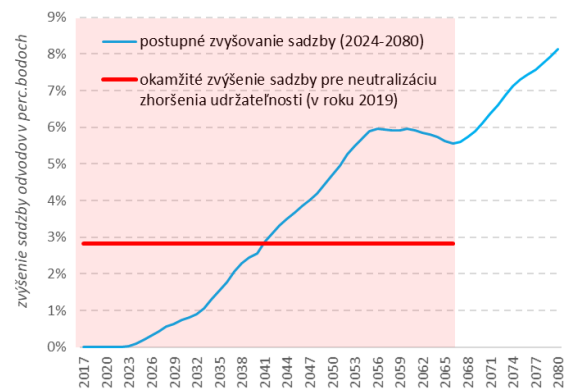
4.6. Na vykrytie dodatočných výdavkov v dôchodkovom systéme by bolo potrebné napríklad v období rokov 2024 až 2080 postupne zvýšiť sadzbu odvodov (graf 10 - modrá) až o 8 percentuálnych bodov (o štvrtinu z dnešných 34,6 % hrubej mzdy na 42,6 %).

4.7. Pre okamžitú neutralizáciu negatívneho vplyvu navrhovanej zmeny v dôchodkovom systéme na jeho dlhodobú udržateľnosť²⁰ (zhoršenie indikátora dlhodobej udržateľnosti verejných financií o 1 % HDP²¹) by bolo potrebné sadzbu odvodov v roku 2019 okamžite zvýšiť o takmer 3 percentuálne body²² (graf 10 - červená).

4.8. Ak by sa dodatočné zdroje pre SP mali nájsť v štátnom rozpočte²³ ilustratívne by to znamenalo potrebu (graf 11):

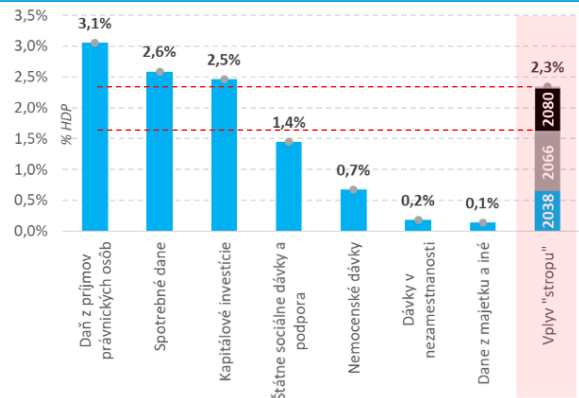
- zvýšiť výnos dane z príjmov právnických osôb o polovicu do roku 2067 (ako podiel na HDP),
- zdvojnásobiť výšku výnosu spotrebných daní do roku 2080.
- znížiť kapitálové výdavky (investície) verejnej správy²⁴ na nulu.
- znížiť štátne sociálne dávky a podporu na nulu

Graf 10: Sadzba odvodov do SP by musela postupne vzrásť o štvrtinu do roku 2080 (o 8 percent. bodov)

Zdroj: KRRZ

Graf 11: Porovnanie vplyvu zavedenia dôchodkového stropu (v roku 2038, 2067 a 2080) s vybranými príjmami a výdavkami verejnej správy za rok 2018

Zdroj: KRRZ

²⁰ Aby sa indikátor dlhodobej udržateľnosti nezmenil, a teda na obdobie najbližších 50 rokov nebolo potrebné prijímať dodatočné opatrenia. V prípade stropu dôchodkového veku však náklady budú rásť aj za horizontom 50 rokov, a preto budú neskôr potrebné ďalšie opatrenia.

²¹ Zo zhoršenia udržateľnosti verejných financií o 1 % HDP je príspevok zhoršenia samotného dôchodkového systému 0,8 % HDP. Zvyšné zhoršenie vo výške 0,2 % HDP vyplýva z vplyvu zníženia potenciálneho ekonomického rastu na iné výdavkové položky, ktoré sú ovplyvnené starnutím populácie (výdavky na vzdelávanie).

²² A dodatočné príjmy, ktoré dočasne zlepšia bilanciu SP „krátkozrako“ nepoužiť na prípadné ďalšie opatrenia zvyšujúce dôchodkové nároky.

²³ Zvýšené príjmy resp. usparené výdavky štátneho rozpočtu by sa následne použili ako dotácia pre SP vo forme transferu.

²⁴ Vráťane EÚ fondov a spolufinancovania v rámci sektora verejnej správy.

- 4.9. Je legitímne, ak sa verejnosť prostredníctvom volených zástupcov rozhodne, že chce, aby budúce generácie dôchodcov vplyvom predlžovania dĺžky života po dosiahnutí stropu dôchodkového veku trávili na dôchodku výrazne viac rokov, ako tie dnešné. Spolu s tým je ale potrebné poukázať na skutočnosť, že **takéto opatrenie povedie automaticky k nižším novopriznaným dôchodkom** v porovnaní so súčasnou legislatívou (nižší počet odpracovaných rokov) a zároveň **vyšším finančným nákladom** (viac dôchodcov), ktoré nevyhnutne budú musieť byť nejakým spôsobom financované. **Pokiaľ by sa neprijali žiadne kompenzačné opatrenia, dôchodky by sa museli znížiť ešte výraznejšie**²⁵.

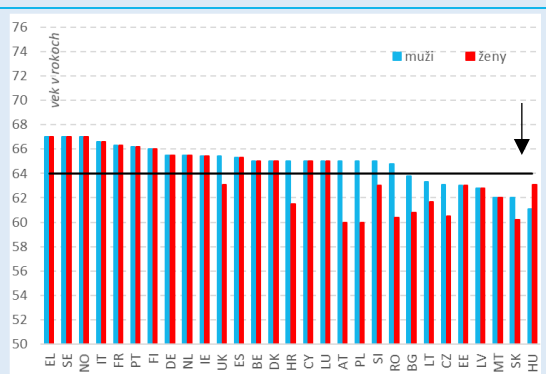
Box 2: Strop dôchodkového veku 64 bude znamenať najnižší dôchodkový vek v EÚ v roku 2070

Aktuálny dôchodkový vek na Slovensku patrí k tým najnižším v EÚ (graf 12). Už dnes má väčšina krajín dôchodkový vek vyšší ako navrhovaný strop 64 rokov (čo je dané aj tým, že proces starnutia u nich už začal).

Na základe aktuálnej legislatívy sa očakáva (graf 13), že v roku 2070 budú mať všetky krajiny EÚ dôchodkový vek minimálne 65 rokov a zároveň jednotný pre mužov aj ženy (výnimkou je Poľsko a Rumunsko, ktoré pre ženy majú naďalej ponechanú výhodu zníženého dôchodkového veku).

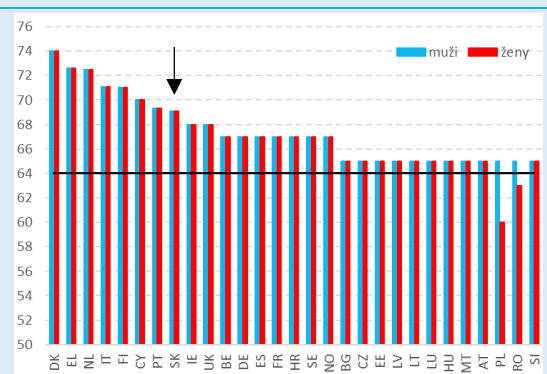
V krajinách, kde nie je automaticky naviazaný na predlžovanie života je potrebné dnes očakávanú úroveň dôchodkového veku v roku 2070 vnímať s veľkou mierou neistoty, keďže ich dôchodkové systémy budú pod vyšším tlakom starnutia populácie.

Graf 12: Dôchodkový vek v roku 2016

Zdroj: Európska komisia (Ageing report 2018)

Graf 13: Dôchodkový vek v roku 2070

Zdroj: Európska komisia (Ageing report 2018)

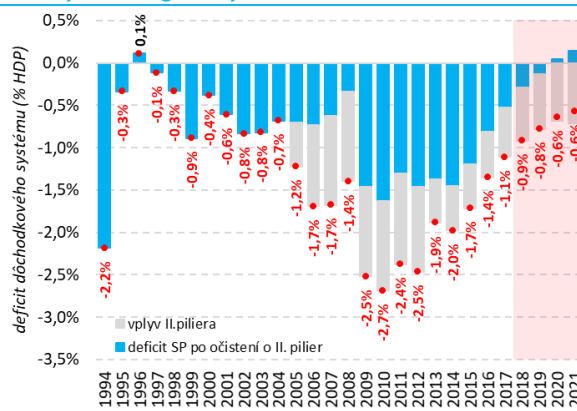
²⁵ Nad rámec zníženia výšky priznaných dôchodkov o 10 až 12 % (v roku 2067 resp. 2080), ktoré automaticky vyplýva z menšieho počtu odpracovaných rokov. Počet odpracovaných rokov (presnejšie obdobie dôchodkového poistenia) vstupuje priamo ako parameter do vzorca výpočtu priznaného dôchodku (druhým je výška vymeriavacieho základu počas kariéry, tzv. priemerný osobný mzdový bod).

5. Argument č.2: Sociálna poisťovňa je v dobrej ekonomickej kondícii.

5.1. Napriek dobrým demografickým časom, odvody pracujúcej populácie nikdy nepostačovali na úhradu dôchodkových výdavkov. Posledných 20 rokov je **dôchodkový systém systematicky v deficite** (graf 14 – červená) bez ohľadu na to, či sú ekonomicky dobré alebo zlé časy (ekonomický cyklus).

5.2. Často sa to pripisuje vzniku druhého piliera, ktorý od roku 2005 presmeroval časť príjmov SP na účty sporiteľov v dôchodcovských správcoch spoločnostiach. Nie je to pravda, dôchodkový systém by bol **systematicky deficitný aj ak by druhý pilier neexistoval** (graf 14 - modrá). Navyše, zníženie príjmov SP vplyvom II. piliera bolo zámerom samotnej reformy, nie jeho neočakávanou chybou (Box 3).

Graf 14: Dôchodkový systém je systematicky v deficite už v dobrých demografických časoch²⁶

Zdroj: SP, KRRZ

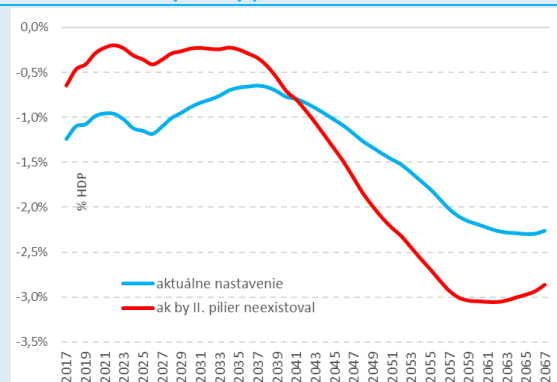
Box 3: Druhý pilier: zhoršenie salda v súčasnosti, zlepšenie v budúcnosti.

Jedným zo základných zámerov vzniku II. piliera bolo rozložiť náklady priebežného piliera v čase. Jeho zavedenie totiž núti k rozpočtovej disciplíne už v súčasnosti, čím sa náklady spojené s budúcimi výdavkami rozkladajú rovnomerne v čase.

Inými slovami, v ešte stále v relatívne **dobrych demografických časoch sa časť odvodov SP presmeruje na individuálne účty sporiteľov (saldo SP sa zhorší), výmenou za ich budúce nižšie dôchodky zo SP v demograficky zlých časoch** (lebo časť ich penzie bude vyplácaná z druhého piliera).

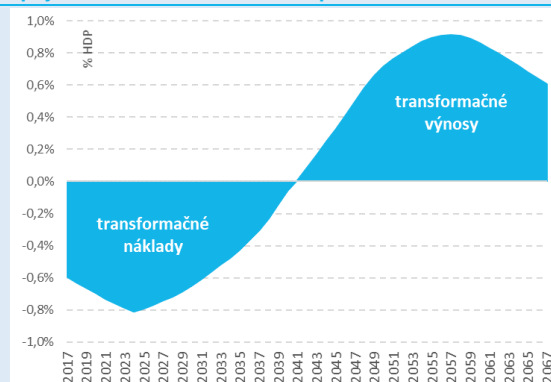
Akokoľvek zmena vo výške príspevkov do druhého piliera sa automaticky prejaví v zmene **dôchodkových výdavkov v budúcnosti** (napríklad zníženie sadzby do druhého piliera z 9 % na 6 % okamžite zvýši príjmy SP, ale zároveň zvýši budúce výdavky SP na dôchodky).

Graf 15: Saldo dôchodkového systému pri aktuálnom nastavení a ak by druhý pilier neexistoval

Zdroj: KRRZ

Graf 16: Náklady a výnosy z pohľadu verejnej správy spojené s existenciou druhého piliera

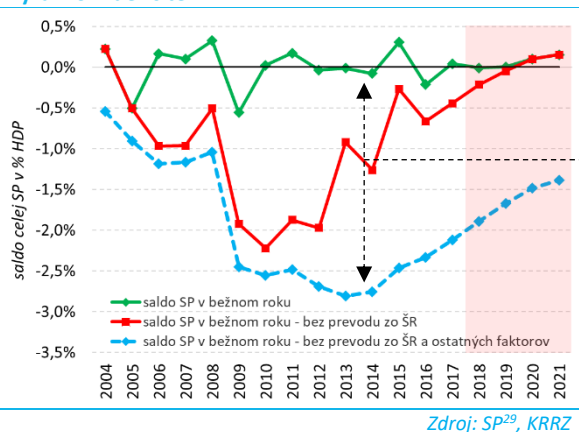

Zdroj: KRRZ

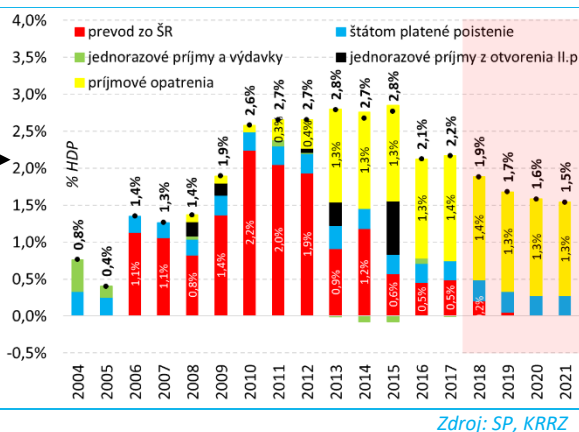
²⁶ Príjmy Sociálnej poisťovne vo fonde starobného poistenia, invalidného poistenia a rezervnom fonde solidarity (od ekonomicky aktívnych a na dlžnom poistnom), výdavky očistené o vnútorný transfer v rámci SP (z invalidného fondu do fondu starobného poistenia).

- 5.3. Penzie sú teda dlhodobo vyplácané aj z iných zdrojov ako „dôchodkových“ odvodov pracujúcich. Konkrétne, z odvodov platených zo štátneho rozpočtu za tzv. poistencov štátu a z odvodov ostatných fondov²⁷, ktoré SP spravuje a sú dlhodobo v prebytku. Ani tieto však na vykrytie dôchodkovej „sekery“ nestačia. **Penzijný systém tak dlhodobo ťahá do červených čísel celú Sociálnu poisťovňu (graf 17 – červená)**, ktorá musí byť dotovaná transferom zo štátneho rozpočtu (graf 18 – červená).
- 5.4. V poslednom období opakovane zaznieva argument, že deficit SP sa neustále znižuje a **v roku 2020 už dokáže hospodáriť s vyrovnaným rozpočtom aj bez transferu zo štátneho rozpočtu (graf 17 – červená)**. Zámerom je pravdepodobne poukázať na skutočnosť, že SP si „zastropovanie“ dôchodkového veku finančne môže dovoliť.

Graf 17: Sociálna poisťovňa by bez dotácií zo štátneho rozpočtu a zvyšovania odvodového zaťaženia bola vo výraznom deficite²⁸

Graf 18: Faktory znižujúce deficit Sociálnej poisťovne

- 5.5. Aktuálny pozitívny vývoj salda SP je dôsledkom najmä **legislatívnych opatrení na príjmovej strane**, ktorými sa zvýšilo odvodové zaťaženie v posledných rokoch (a presunuli sa náklady do budúcnosti³⁰), **parametrických zmien v dôchodkovom systéme** na výdavkovej strane (rast dôchodkového veku žien aj mužov, valorizácia) a **dobrych ekonomických časov v súčasnosti** (prehrievanie trhu práce).

Ak by sa **bilancia príjmov a výdavkov SP očistila** iba o prijaté príjmové legislatívne opatrenia³¹ (graf 18 – žltá), **jedenorazové príjmy**³² (graf 18 – čierna a zelená) a štátom platené poistné (graf 18 – modrá), SP by rokoch 2018 až 2021 hospodáril s **deficitom na úrovni 1,5 až 2 % HDP (graf 17 – modrá)**. V prípade, ak by sa navyše zohľadnili spomínané parametrické zmeny dôchodkového systému a pozitívny vplyv prehrievania trhu práce, **situácia by vyzerala ešte horšie**.

Najvýraznejší vplyv na zlepšenie salda SP mali **príjmové opatrenia, ktoré dosahujú úroveň 1,3 % HDP** (dodatkový nárast príjmov v porovnaní s legislatívou platnou v roku 2007). Tieto sú ale **neopakovateľné**, a teda vankúš pre prípadné ďalšie príjmové opatrenia v budúcnosti bude limitovaný pravdepodobne najmä na zvyšovanie sadzby.

²⁷ Sociálna poisťovňa okrem dôchodkového systému spravuje aj nemocenské poistenie, poistenie v nezamestnanosti, úrazové poistenie a garančné poistenie. Tieto sú dlhodobo prebytkové, namiesto tvorby rezerv, zvyšovania mier náhrady alebo zníženia sadzieb nenávratne sanujú deficit generované dôchodkovým systémom.

²⁸ Saldo Sociálnej poisťovne 2004-2021 v bežnom roku.

²⁹ Údaje pre roky 2018 až 2021 z „Návrh rozpočtu Sociálnej poisťovne na rok 2019 a rozpočtový výhľad na roky 2020 a 2021 (z mája 2018)“. Údaje preto nezohľadňujú aktualizáciu makroekonomických prognóz z júna 2018 (zlepšenie výhľadu trhu práce) ani pozitívny jedenorazový vplyv na výber dlžného poistenia v roku 2018 (187 mil. eur) z oddľžovania zdravotníckych zariadení.

³⁰ Zníženie príspevkovej sadzby do II. piliera z 9% na 6% zvýšilo súčasné príjmy Sociálnej poisťovne na úkor vyšších výdavkov na dôchodky v budúcnosti (Box 3).

³¹ Box 4, časť 1.

³² Box 4, časť 2.

- 5.6. Sociálna poisťovňa hospodári **vyrovnané najmä vďaka vysokým transferom zo štátneho rozpočtu, významnému zvýšeniu odvodového zaťaženia, presunutiu nákladov do budúcnosti** a prehrievaniu na trhu práce. Navyše, **žijeme v ešte stále relatívne dobrých demografických časoch ak berieme do úvahy demografický vývoj v najbližších desaťročiach**. Situácia sa ale pomerne rýchlo a dramaticky zmení. **Veľká časť zlepšenia súčasného salda Sociálnej poisťovne pritom znamenala automatický nárast budúcich výdavkov** (zníženie príspevkovej sadzby do II. piliera z 9 na 6 % – **Box 3**), nemožno preto argumentovať, že sa tým vytvoril dodatočný priestor pre iné opatrenia zvyšujúce dôchodkové výdavky.

Box 4: Opatrenia zvyšujúce príjmy SP a jednorazové príjmy SP

1. Príjmové legislatívne opatrenia:

- zvýšenie maximálneho vymeriavacieho základu z 3 na 4 násobok priemernej mzdy (2008): + 60 mil. eur
- rozširovanie vymeriavacích základov (2011): +130 mil. eur
- zvýšenie a zjednotenie všetkých vymeriavacích základov z 4 na 5 nás. priemernej mzdy (2013): +95 mil. eur
- zníženie príspevkovej sadzby do druhého piliera z 9% na 4% (od 2013) a následne spätný nárast na 6% (od 2017 do 2024): +450 mil. eur (pri 9% vs. 4%)
- rozšírenie platenia odvodov aj na dohody (2013): +120 mil. eur
- zvýšenie maximálneho vymeriavacieho základu z 5 na 7 násobok priemernej mzdy (2017): + 80 mil. eur

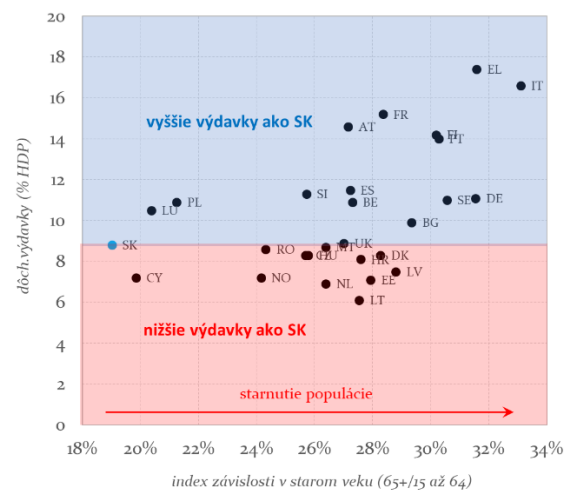
2. Jednorazové príjmy:

- generálny pardon (2004): +83 mil. eur
- oddĺženie od ŽSR a Veriteľa (2004): +115 mil. eur
- veriteľ (2005): +76 mil. eur
- generálny pardon (2008): +30 mil. eur
- oddĺženie nemocníc (2011): +59 mil. eur
- oddĺženie nemocníc (2012): +10 mil. eur
- opakované otvorenia druhého piliera: 2008: +132 mil. eur; 2009: +109 mil. eur; 2012: +44 mil. eur; 2013: +240 mil. eur; 2015: +576 mil. eur (tieto príjmy nie sú podľa metodiky ESA2010 príjmami verejnej správy, ovplyvňovali však výšku potrebného transferu zo štátneho rozpočtu, a preto sú v tomto materiáli ako príjmy uvádzané).

6. Argument č.3: Výdavky na penzie sú nízke.

- 6.1. Pri návrhu stropu dôchodkového veku sa argumentuje aj tým, že v niektorých krajinách sú celkové výdavky na dôchodky vyššie ako na Slovensku.
- 6.2. Na výšku penzijných výdavkov (v % HDP) v jednotlivých krajinách vplyva súbežne:
- **Nastavenie parametrov dôchodkového systému:** miera náhrady priznaných dôchodkov a jej distribúcia, valorizácia dôchodkov, dôchodkový vek, vplyv existencie iných penzijných pilierov (povinný kapitalizačný, zamestnávateľské, dobrovoľné) a viacero ďalších parametrov.
  - **Demografické podmienky v danej krajine.** Každá krajina má rozdielnu vekovú štruktúru, pričom v krajinách západnej Európy už proces starnutia populácie začal.
- 6.3. Je evidentné, že v krajinách s nepriaznivejšou vekovou štruktúrou populácie majú celkové penzijné výdavky tendenciu byť vyššie (graf 19). V porovnaní so Slovenskom majú vyššie výdavky na penzie práve krajiny so „staršou“ populáciou.
- 6.4. Práve kvôli rozdielnym demografickým predpokladom však nie je možné penzijné výdavky (ako podiel na HDP) priamo medzinárodne porovnávať.
- 6.5. Vzhľadom, k budúcemu výraznému starnutiu populácie, budú výdavky na dôchodky na Slovensku postupne narastať aj bez prijímania dodatočných opatrení (napr. zavedenia stropu dôchodkového veku).

Graf 19: Verejné penzijné výdavky* sú ovplyvnené demografickou situáciou v danej krajine

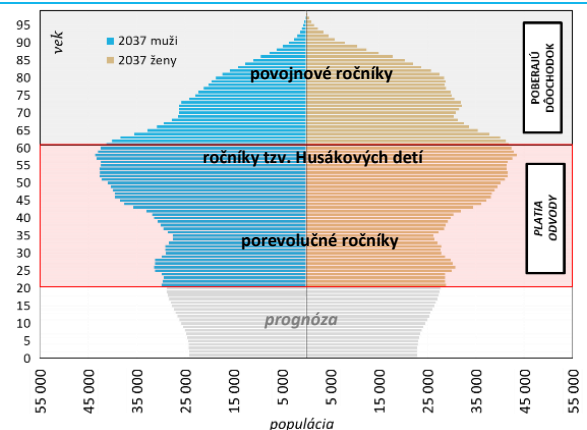
Zdroj: Eurostat

*ide o hrubé výdavky; v krajinách západnej Európy totiž dôchodky podliehajú dani z príjmov, na rozdiel od väčšiny postkomunistických krajín.

7. Argument č.4: Starnutiu neverím. Nevieme čo bude o 20 rokov.

- 7.1. Existuje veľa vecí, ktoré na horizonte dvadsiatich rokov možno prognózovať len s vysokou mierou neistoty, demografické prognózy však medzi ne nepatria. Už dnes vieme pomerne dobre povedať, ako bude o dvadsať rokov vyzeráť pomer počtu ľudí v produktívnom veku (mladí) voči tým, v poproduktívnom veku (starí).
- 7.2. Dôvod je jednoduchý. Počet ľudí, ktorý približne o 20 rokov vstúpi na trh práce a začnú platiť odvody už poznáme, sú to dnes narodené deti (graf 20). Pokiaľ sa zásadným spôsobom nezmení migrácia (vplyvom zmeny v emigrácii a/ alebo imigrácii), môžeme konštatovať, že najvýznamnejší faktor ovplyvňujúci dlhodobé hospodárenie priebežného dôchodkového systému (vekovú štruktúru populácie) s vysokou mierou istoty poznáme už dnes.

Graf 20: Veková štruktúra populácie o 20 rokov

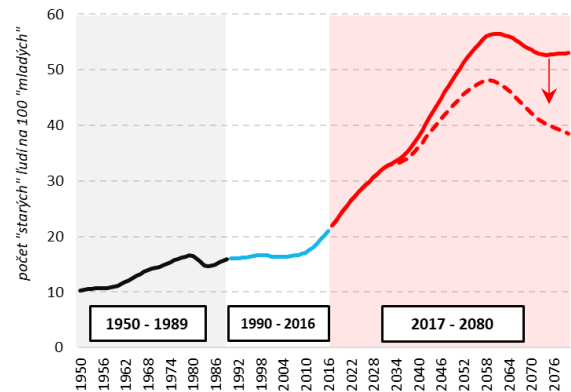

Zdroj: ŠÚ SR, EUROPOP2015, KRRZ

8. Argument č.5: Treba podporiť rodinnú politiku.

- 8.1. Najčastejšou reakciou najmä u laickej verejnosti je, že „stačí“ **zvýšiť pôrodnosť** a netreba robiť žiadne opatrenia v dôchodkovom systéme.
- 8.2. Akákoľvek zmena v pôrodnosti sa však v penzijnom systéme **začne prejavovať najskôr o 20 rokov a aj to iba postupne**. Ak by aj podarilo okamžite výrazne zvýšiť plodnosť z dnešných 1,5 na 2,1 dieťaťa na ženu, starnutie populácie to nezvráti, iba zmierni od druhej polovice 30. rokov. (graf 21 - prerušovaná).
- 8.3. Navyše, takéto **veľké zvýšenie pôrodnosti je nereálne**. Rodinná politika je síce dôležitá súčasť vládných politík, zázraky ale robiť nedokáže³³.

Graf 21: Ani okamžité zázračné zvýšenie plodnosti na 2,1* (dieťaťa) už starnutie populácie nezvráti

Zdroj: ŠÚ SR, EUROPOP2015, KRRZ,

*tzv. *záporná hodnota úhrnnej plodnosti, pri dosiahnutí ktorej je zabezpečená jednoduchá reprodukcia v populácii (generácie zabezpečujú svoju náhradu).*

9. Argument č.6: Dôchodkový vek nemôže rásť donekonečna.

- 9.1. Dôchodkový vek nie je nastavený tak, že sa zvyšuje. **Zvyšuje sa iba vtedy, ak podľa údajov Štatistického úradu SR žijeme dlhšie³⁴**. Toto nepochopenie vychádza pravdepodobne z toho, že **primárne sa prezentuje najpravdepodobnejší scenár vývoja dôchodkového veku**, v ktorom sa dĺžka života približuje vyspelým krajinám (za ktorými zaostávame aj vďaka stagnácii z čias komunizmu). Tento trend potvrdzuje vývoj v posledných 25 rokoch.
- 9.2. **Podľa súčasnej legislatívy sa prípadná stagnácia resp. pokles strednej dĺžky života premietne do stagnácie alebo poklesu dôchodkového veku.**

10. Argument č.7: Dôchodkový vek 68 rokov? Dôchodok si neužijem.

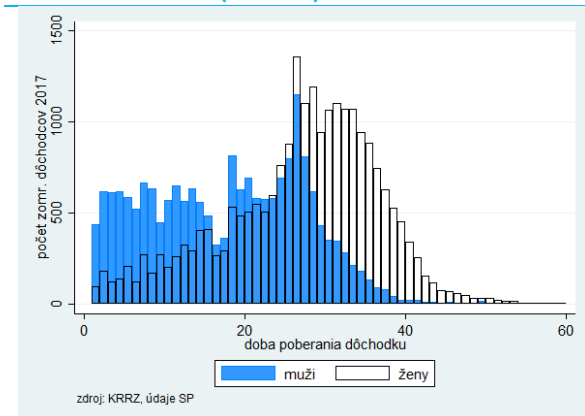
- 10.1. V súvislosti s naviazaním dôchodkového veku na dĺžku života sa pomerne často objavujú tvrdenia, že:
  - už súčasní dôchodcovia si dôchodok neužijú dlho
  - zvyšovanie dôchodkového veku toto obdobie ešte viac skráti
- 10.2. Na základe individuálnych údajov Sociálnej poisťovne sme sa pozreli **na dĺžku poberania dôchodku ľudí, ktorí zomreli³⁵ v roku 2017**. V súlade s očakávaniami sa potvrdil pomerne veľký rozdiel medzi pohlaviami. Kým **muži** ho poberali v priemere **17,4 roka** a prispievali 40,5 roka, **ženy** na dôchodku strávili priemerne **26,5 roka** a prispievali 32,5 roka (grafy 22 a 23).

³³ [V 70.rokoch 20.storočia sa výdavky na populačné politiky vyšplhali na 10 % celkového rozpočtu.](#)

³⁴ Na základe medziročnej zmeny päťročných priemerov strednej dĺžky života v dôchodkovom veku.

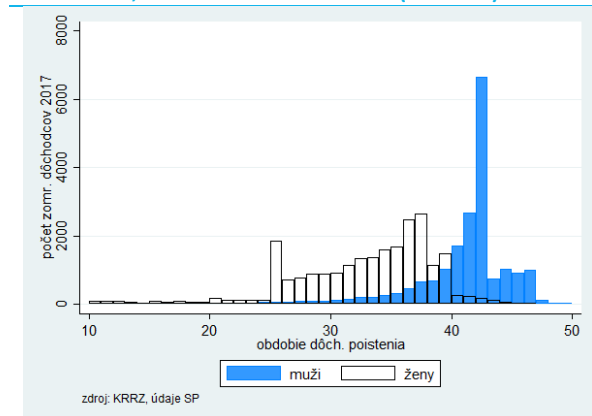
³⁵ Počet zomretých bol identifikovaný nepriamo prostredníctvom medziročného porovnania prítomnosti osoby v databáze Sociálnej poisťovne, keďže priama informácia o úmrtí v databáze neexistuje. Týmto spôsobom môže dôjsť k miernemu nadhodnoteniu počtu zomretých o časť predčasných starobných dôchodcov, ktorí dočasne prerušili poberanie dôchodku z titulu návratu na trh práce. Zároveň to mierne podhodnocuje dobu poberania dôchodku. Z celkového odhadovaného počtu približne 43 tisíc zomretých ide približne o 400 ľudí (z údajov za minulé roky, kde už je možné identifikovať aj ich opätovné začatie poberania dôchodku).

Graf 22: Doba poberania dôchodku u dôchodcov, ktorí zomreli v roku 2017 (v rokoch)

Zdroj: KRRZ, individuálne údaje SP
Muži – priemer 17,4 roka (18 rokov medián)
Ženy – priemer 26,5 roka (28 rokov medián)

Graf 23: Obdobie dôchodkového poistenia u dôchodcov, ktorí zomreli v roku 2017 (v rokoch)

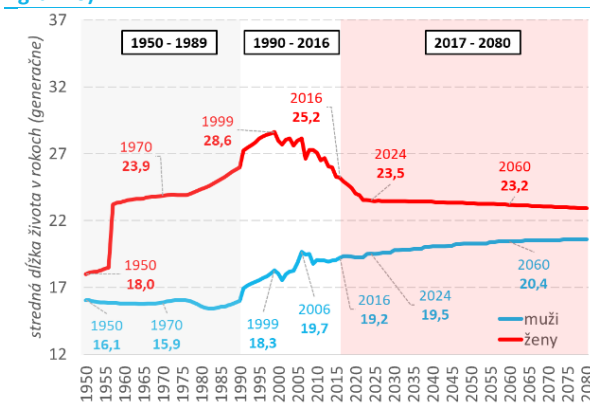

Zdroj: KRRZ, individuálne údaje SP
Muži – priemer 40,5 roka (42 rokov medián)
Ženy – priemer 32,5 roka (34 rokov medián)

10.3. Dôchodky týchto ľudí boli ale priznané **v rôznych rokoch v minulosti**³⁶, teda aj **v rozdielnych dôchodkových vekoch**. Nejde tak o dobu poberania dôchodku pri aktuálnom dôchodkovom veku. Pre objektívne zhodnotenie nastavenia dôchodkového systému v danom čase je **potrebné poznať dĺžku poberania dôchodku ľudí, ktorí do dôchodku odišli pri rovnakých úrovniach dôchodkového veku**.

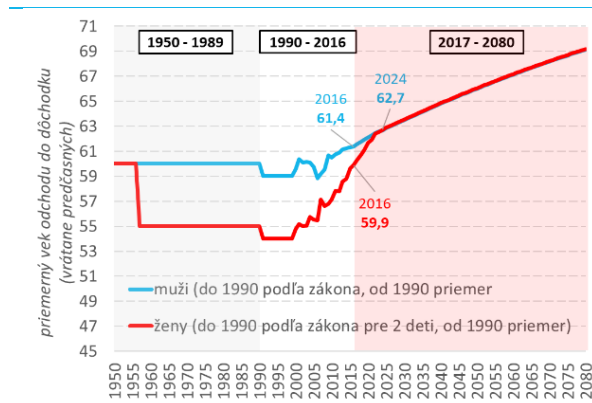
10.4. Na základe úmrtnostných tabuliek od roku 1950 (pravdepodobnosti úmrtia) a priemerného veku odchodu do dôchodku podľa údajov SP bola **kvantifikovaná priemerná doba poberania dôchodku**³⁷ **v jednotlivých rokoch, v ktorých do dôchodku odišli**. Týmto spôsobom je možné výsledky priamo porovnávať v čase a vyhodnotiť tak súbežný vplyv zmeny dôchodkového veku a dĺžky života na obdobie poberania dôchodku.

Graf 24: Priemerná dĺžka poberania dôchodku (od jeho priznania v danom roku pri aktuálnom dôch. veku – viď graf 20)

Zdroj: KRRZ, VDC (INFOSTAT), EUROSTAT

Graf 25: Priemerný vek odchodu do dôchodku

Zdroj: KRRZ, SP, EUROSTAT

10.5. **Súčasná generácia dôchodcov (mužov) odchádzajúce do dôchodku priemerne vo veku okolo 62 rokov budú dôchodok poberať viac ako 19 rokov, čo je najdlhšie od roku 1950 (graf 24 – modrá).**

³⁶ Zjednodušene, zomrieť mohla žena, s dôchodkom priznaným v roku 2015 s dôchodkovým vekom 62 a zároveň žena, čo do dôchodku odišla v roku 2003 vo veku 57 rokov.

³⁷ Stredná dĺžka života v priemernom veku odchodu do dôchodku podľa údajov SP v jednotlivých rokoch kvantifikovaná generačne (zjednodušene na základe prierezových pravdepodobností úmrtia pre vekové kohorty 0-100 od roku 1950). Mierne skreslenie využitia prierezových údajov pre generačné účely spočíva v tom, že pri prierezových údajoch obsahuje jedna veková kohorta populácie v danom roku dve generácie (ročníky).

V porovnaní s obdobím pred rokom 1989 je to o viac ako tri roky dlhšie (o 20 percent dlhšie) napriek tomu, že dôchodkový vek mužov je dnes vyšší o približne dva roky (graf 25 – modrá).

- 10.6. **Súčasná generácia dôchodkýň (žien) budú po zjednotení dôchodkového veku (2024) dôchodok poberať 23,5 roka (graf 24 – červená), teda o 4 roky dlhšie ako muži (o 20 percent dlhšie) aj napriek jednotnému dôchodkovému veku (graf 25 – červená).**

Od roku 2004 sa dĺžka poberania dôchodku žien znižuje, čo môže časť verejnosti vnímať nespravodlivo. Dôvodom, je postupné zjednocovanie dôchodkového veku žien a mužov. **Väčšinu histórie dôchodkového systému boli totiž ženy zvýhodnené (Box 5) nižším vekom odchodu do dôchodku** (do roku 1956 bol jednotný pre mužov aj ženy vo výške 60 rokov). Vďaka zníženému dôchodkovému veku strávia niektoré generácie žien v penzii v priemere 28 rokov (tie, ktoré odišli do dôchodku tesne pred rokom 2004). Vzhľadom na blížiacu sa demografickú krízu však **takého zvýhodnenie nie je finančne udržateľné**, preto sa od roku 2004 dôchodkový vek žien postupne zjednocuje s vekom mužov³⁸. Mimochodom, nízky dôchodkový vek žien dlhodobo prispieval vysokou mierou ku systematickému deficitu dôchodkového systému v dobrých časoch.

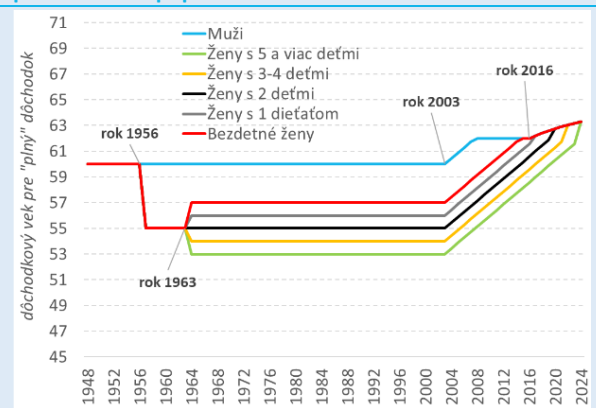
- 10.7. Naviazanie dôchodkového veku na vývoj dĺžky života stabilizuje priemernú dobu poberania dôchodku v budúcnosti približne na dnešných úrovniach (graf 24). Tá zostane **viac ako 23 rokov pre budúce generácie žien, u mužov sa mierne zvýši a postupne stabilizuje na 20 rokoch**³⁹.

Box 5: Vývoj dôchodkového veku v rokoch 1948 až 2024

Ženy a muži mali v polovici 50. rokov minulého storočia **jednotný dôchodkový vek vo výške 60 rokov**⁴¹ (graf 26). Od roku 1957⁴² bol ženám znížený na 55 rokov a od roku 1964⁴³ sa im začal uplatňovať diferencovanie podľa počtu detí (55 rokov zostal ženám s 2 deťmi, hoci v tom čase bola úhrnná miera plodnosti 3 deti).

Takéto zvýhodnenie žien bolo možné **najmä vďaka priaznivým demografickým podmienkam**. Trend znižovania dôchodkového veku (pre obe pohlavia) v rovnakom období možno pozorovať aj v [krajinách OECD](#).

Graf 26: Dôchodkový vek pre nárok na „plný“ dôchodok pre väčšinovú populáciu⁴⁰

Zdroj: KRRZ

³⁸ Ak by v roku 2003 nedošlo ku zmene a dôchodkový vek žien by ostal na pôvodných úrovniach 53 až 57 rokov, dnešné dôchodkyne by dôchodok poberali v priemere 30 rokov. Do systému by tak prispievali odvodmi približne rovnako dlho, ako z neho poberali dôchodky, čo pri súčasných sadzbách odvodov a miere náhrady dôchodku nemôže fungovať.

³⁹ Mužom sa ešte mierne predĺži. Vyplýva to z mechanizmu naviazania jednotného dôchodkového veku na strednú dĺžku života (v dôchodkovom veku) celej populácie, pričom dĺžka života mužov bude rásť rýchlejšie ako dĺžka života žien (v nadväznosti na 40 rokov stagnácie počas komunizmu), a teda aj rýchlejšie ako priemer za celú populáciu. U žien dôjde naopak k marginálnemu zníženiu niekoľko mesiacov na horizonte desiatok rokov.

⁴⁰ V minulosti existovalo viacero režimov dôchodkových vekov jednak pre rôzne profesie (roľníci, živnostníci atď.), dobu poistenia (pre menej rokov poistenia bol dôchodkový vek vyšší) a ako aj rôzne kategórie (3 kategórie) zamestnaní podľa zákonom definovanej miery rizika. Graf sa snaží ilustrovať dôchodkový vek pre väčšinové obyvateľstvo, t.j. pre zamestnanca nepracujúceho v rizikovej profesii (napr. baník, letec), ktorý bol „poistený“ požadovaný počet rokov pre plný dôchodok (t.j. 20 rokov, neskôr 25 rokov).

⁴¹ Upravený zákonom č. 99/1948 Zb. o národných pojišteniach.

⁴² Upravený zákonom č. 55/1956 Zb. o sociálnom zabezpečení.

⁴³ Upravený zákonom č. 101/1964 Zb. o sociálnom zabezpečení, ktorý bol neskôr nahradený zákonom č.100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení.

Na Slovensku tento stav platil až do roku 2003. Od roku 2004⁴⁴ postupne opäť prichádza k zjednoteniu dôchodkového veku. V prechodnom období do roku 2024 tak všetky kategórie dôchodkových vekov žien postupne konvergujú k dôchodkovému veku mužov, ktorý bol zároveň zvýšený zo 60 na 62 rokov (postupne v období od 2004 do 2008). V roku 2012 sa prijalo naviazanie dôchodkového veku na strednú dĺžku života v dôchodkovom veku s účinnosťou od roku 2017 (ženám sa dôchodkový vek postupne zjednotí podľa pôvodných pravidiel).

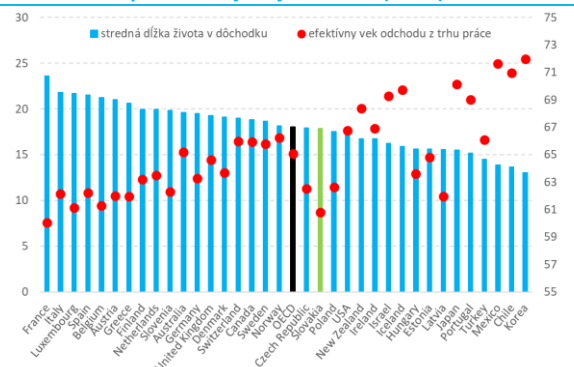
11. Argument č.8: Pri jednotnom dôchodkovom veku nepodporujeme ženy s deťmi.

- 11.1. V aktuálnej diskusii o dôchodkovom veku občas zaznieva, že pri rovnakom dôchodkovom veku mužov a žien štát nepodporuje ženy s deťmi. Aj na základe tohto argumentu sa obhajuje znížený strop dôchodkového veku pre ženy diferencovaný podľa počtu detí.
- 11.2. Penzijná legislatíva však dlhodobo priznáva dôchodkové práva počas riadnej starostlivosti o dieťa (tzv. poistenie platené štátom). Počas tohto obdobia sú „ženy“ pre účely ich budúceho dôchodku „poistené“ (t.j. majú rovnaké obdobie dôchodkového poistenia ako keby pracovali), pričom ich vymeriavací základ je 60 % priemernej mzdy spreď dvoch rokov.
- 11.3. Ženy s deťmi čelia obmedzeniam v budovaní pracovnej kariéry a ťažšiemu návratu na trh práce, čo sa prejavuje v dosahovaní nižšieho priemernému príjmu a následne vo výške ich dôchodku. Namiesto zavádzania pozitívnej diskriminácie žien s deťmi vo forme skoršieho odchodu do dôchodku (s dodatočným negatívnym vplyvom na výšku ich dôchodku cez menší počet odpracovaných rokov) existuje priestor pre viac pozornosti politikám⁴⁵, ktoré pomôžu ženám lepšie skĺbiť rodinný a pracovný život, umožnia ľahší návrat na trh práce a vykonávať prácu za odpovedajúcu mzdu.

12. Argument č.9: Slovák si dôchodok užije najmenej rokov.

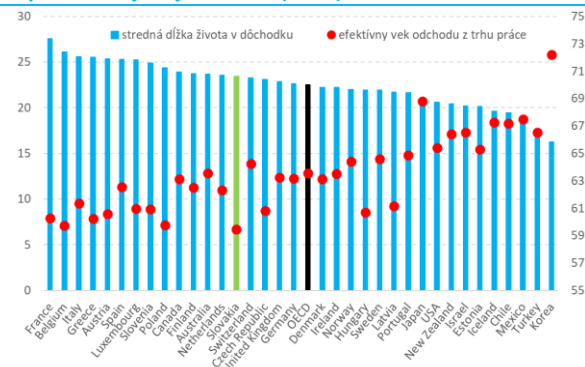
- 12.1. Skutočne si dôchodok „užívame“ neprimerane krátko v porovnaní s inými krajinami? V porovnaní s vyspelými krajinami poberajú v súčasnosti slovenskí muži (graf 27) dôchodky porovnateľne dlho ako je priemer krajín OECD. Dĺžka poberania dôchodku je u žien (graf 28) nad úrovňou priemeru OECD (v roku 2016). Efektívny vek odchodu z trhu práce mužov aj žien je zároveň jeden z najnižších v OECD.

Graf 27: Muži na dôchodku trvajú porovnateľný počet rokov ako v priemernej krajine OECD (2016)

Zdroj: Zdroj: OECD, Pensions at a glance 2017
(<http://dx.doi.org/10.1787/888933634401>)

Graf 28: Ženy na dôchodku trvajú viac rokov ako v priemernej krajine OECD (2016)

Zdroj: Zdroj: OECD, Pensions at a glance 2017
(<http://dx.doi.org/10.1787/888933634401>)

⁴⁴ Upravený zákonom č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení.

⁴⁵ [Inštitút finančnej politiky MF SR \(2018\): Milovať i pracovať](#)

- 12.2. Po zohľadnení prechodného obdobia do roku 2024⁴⁶, kedy sa dôchodkový vek mužov aj žien zjednotí, možno konštatovať, že **ženy rovnako ako muži odchádzajúci v súčasnosti do dôchodku ho poberajú porovnateľne dlho ako je priemer krajín OECD.**

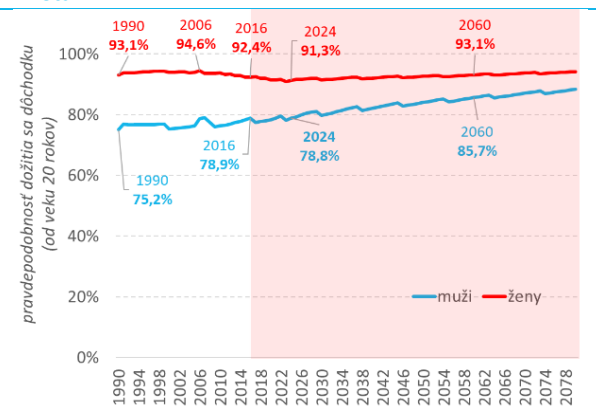
13. Argument č.10: Dôchodku sa vôbec nedožijem.

- 13.1. Občas sa objavuje kritika, že sa neukazuje, **aká časť populácie, ktorá začne platiť odvody sa dôchodku vôbec dožije. Inými slovami, aká časť populácie odvody platila, ale zomrie pred dosiahnutím dôchodkového veku.**

- 13.2. Použitím oficiálnych úmrtnostných tabuliek od roku 1950 je možné kvantifikovať⁴⁷ časový rad pravdepodobností s akými sa 20 ročný človek (predpoklad veku vstupu na trh práce) dožil dôchodkového veku v jednotlivých rokoch v budúcnosti. Vzhľadom na to, že KRRZ disponuje úmrtnostnými tabuľkami od roku 1950, prvým rokom, pre ktorý bolo možné tieto pravdepodobnosti kvantifikovať, je rok 1990⁴⁸.

- 13.3. V súčasnosti sa **dôchodkového veku dožije približne 79 percent mužov⁴⁹ (graf 29 - modrá).** V porovnaní s rokom 1990 je to o 4 p.b. viac⁵⁰ napriek o 2 roky vyššiemu dôchodkovému veku (pred rokom 1990 sa dôchodku dožilo ešte menej mužov⁵¹). **Z pohľadu histórie sa tak dnes dôchodku doživa najviac mužov.**

Graf 29: Dôchodkového veku sa doživa viac žien ako mužov. Dôvodom je nižší dôchodkový vek a vyššia dĺžka života

Zdroj: KRRZ, údaje VDC (Infostat), Eurostat

Na rozdiel od mužov sa **dôchodku dnes doživa približne 91 až 92 percent žien⁵² (graf 29 - červená).** Je to najmä vďaka ich nižšej úmrtnosti v porovnaní s mužmi. Aj napriek výraznému nárastu dôchodkového veku od roku 2004 (postupné zjednotenie) došlo v porovnaní s rokom 1990 k poklesu pravdepodobnosti dožitia dôchodku žien iba o 1 až 2 p.b.

- 13.4. **Naviazanie dôchodkového veku na dĺžku života pravdepodobnosť dožitia sa dôchodku negatívne neovplyvní, práve naopak, v budúcnosti sa podľa aktuálnych projekcií dožije dôchodku väčší podiel ľudí ako dnes.** Do roku 2067 vzrastie podiel mužov⁵³, ktorí sa dožijú dôchodkového veku (pri súčasnej legislatíve) z dnešných **79 % na 86 % (graf 29 – modrá).** U **žien** sa podiel tých, ktoré sa dožijú dôchodku, postupne **zvýši na 93 % (graf 29 - červená).**

⁴⁶ V prechodnom období do roku 2024 sa v súčasnosti nižší dôchodkový vek žien (ktoré vychovali viac detí) postupne zjednocuje s dôchodkovým vekom mužov.

⁴⁷ Kvantifikované generačne.

⁴⁸ V roku 1950 človek vo veku 20 rokov začína platiť odvody, v roku 1990 v dôchodkovom veku 60 rokov (priemerný dôchodkový vek podľa údajov SP) začne poberať dôchodok.

⁴⁹ Dôchodkové nároky zomretých (resp. ich časť) sa prenášajú vo forme vdovského dôchodku na manželku (ak boli ženatí v čase úmrtia).

⁵⁰ Tento nárast sa dá považovať za mierny, dôvodom je najmä rastúca úmrtnosť mužov počas komunizmu (príklad: muži, ktorí dosiahli dôchodkový vek v roku 1990, prežili aktívnu časť života počas komunizmu).

⁵¹ Tento predpoklad vychádza z toho, že dôchodkový vek sa pred rokom 1990 nemenil (od roku 1964 bol u mužov aj žien rovnaký) a pravdepodobnosti úmrtia pred rokom 1950 boli vyššie.

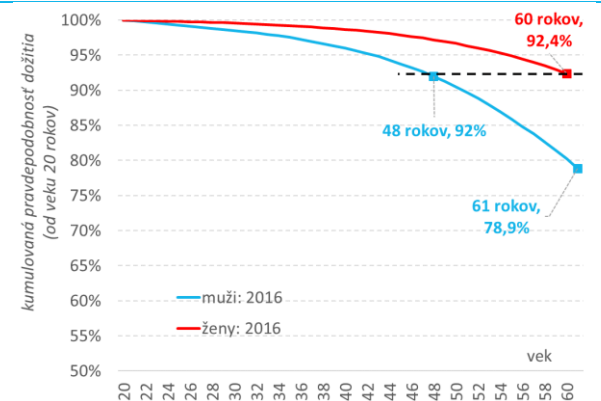
⁵² Podľa toho, či sa pozeráme na rok 2016 alebo na rok 2024, kedy dôchodkový vek žien už bude zjednotený s mužmi.

⁵³ Ich pravdepodobnosti úmrtia pred dôchodkovým vekom budú rýchlejšie klesať (resp. už klesajú) ako tie za dôchodkovým vekom (posun dôchodkového veku je naviazaný na vývoj pravdepodobnosti úmrtia vo veku vyššom ako dôchodkovom veku).

13.5. Pre zaujímavosť, ak by sa mal dôchodkového veku dnes dožiť rovnaký podiel mužov (graf 30 – modrá) ako žien (graf 30 – červená), musel by sa ich dôchodkový vek znížiť na 48 rokov.

To by pre deficitný dôchodkový systém znamenalo potrebu radikálne zvýšiť príjmy Sociálnej poisťovne.

Graf 30: Ak by sa mal dôchodku dožiť rovnaký podiel mužov ako žien, musel by (v roku 2016) ich dôchodkový vek klesnúť na 48 rokov a ženám zostať 60 rokov*

Zdroj: KRRZ, údaje VDC (Infostat)

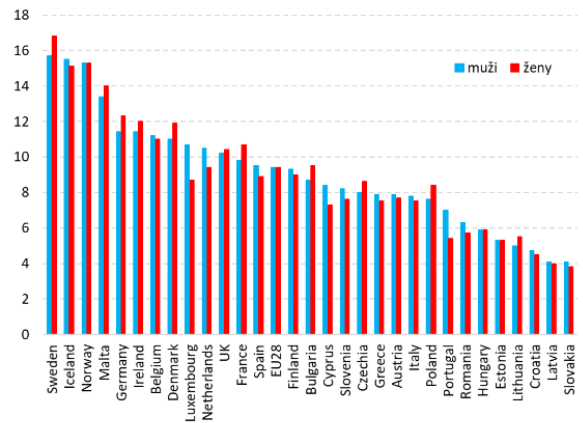
*aktuálny priemerný vek odchodu do dôchodku žien podľa údajov SP (59,9)

14. Argument č.11: Dodatočné roky života nežijeme v zdraví.

14.1. Jedným z najviac opakovaných a kľúčových tvrdení je, že **dodatočné roky života nežijeme v zdraví**.

14.2. Ako argument sa opakovane používa **štatistika Eurostatu tzv. roky života v zdraví vo veku 65 rokov** (graf 31). Tento indikátor v sebe kombinuje úmrtnostné tabuľky („tvrdé“ dáta) s odpoveďou na dotazníkovú otázku ohľadom obmedzenia v aktivite z dôvodu zdravotného problému v rámci výberového zisťovania EU-SILC. Pri medzinárodnom porovnávaní teda určitú rolu hrá aj **rozdielna miera subjektivity** akou respondenti v rôznych krajinách vnímajú svoj zdravotný stav. Za ďalší problém porovnateľnosti možno považovať **diskutabilné znenie⁵⁴ samotnej dotazníkovej otázky** v jednotlivých štátoch ako aj jej viaceré zmeny. Na opatrnosť pri medzinárodnom porovnávaní⁵⁵ týchto údajov poukazuje aj OECD vo svojej publikácii „Health at a Glance 2017⁵⁶“.

Graf 31: Roky života v zdraví vo veku 65 rokov

Zdroj: Eurostat

Tejto téme sa venoval aj vedecký pracovník sociologického ústavu Slovenskej akadémie vied Miloslav Bahna, ktorý publikoval [blog](#) s podrobným vysvetlením **problémov jednak so zmenami otázky v dotazníku EU-SILC do roku 2012** (neskôr už rovnaká otázka) ale najmä **so samotným znením aktuálne používanej otázky**. **Výpovednú hodnotu tohto indikátora z pohľadu toho na čo by sa vecne mal zameriavať hodnotí nasledovne**, „*spôsob, ako na Slovensku odhadujeme často citovaný údaj o počte rokov, ktorých sa dožívame v zdraví je...úplne nesprávny*“.

14.3. Na základe reprezentatívneho výskumu SAV zároveň tvrdí, že „*ľudí, ktorí deklarovali skutočne dlhodobé zdravotné obmedzenie podľa pôvodnej definície otázky z dielne Eurostatu, nie je na Slovensku štvrtina, ale len osmina. A to znamená, že nás čaká podstatne viac rokov života prežitých v zdraví. Ak by niekto aj naďalej chcel pracovať s publikovaným odhadom zdravých rokov života, musí počítať s tým, že*

⁵⁴ [Metodický popis](#) toho, na čo sa má otázka zameriavať: „The concept of activity limitation is surveyed through a question on limitation in activities people usually do because of one or more health problems. **The limitation should have lasted for at least six months prior to the date of interview.** Three answer categories are possible: severely limited; limited but not severely; not limited at all. This variable is used as a proxy for identifying disabled persons, and those who are limited or severely limited in their activity.“

Originál otázky v angličtine: „For at least the past six months, to what extent have you been limited because of a health problem in activities people usually do? (premenná PH030).“

Slovenský preklad otázky: „Do akej miery ste boli v priebehu minimálne posledných 6 mesiacov obmedzovaní kvôli zdravotnému problému v činnostiach, ktoré ľudia bežne vykonávajú? (premenná PH030).“

V pokynoch pre opytovateľov (EU-SILC), ktorý KRRZ poskytol ŠÚ SR, je detailnejšie vysvetlené, že **obmedzenie v bežných činnostiach respondenta malo trvať minimálne posledných 6 mesiacov** (v dôsledku zdravotných dôvodov), čo je v súlade so zámerom Eurostatu. V dotazníku však na rozdiel od niektorých iných otázok nie je toto poučenie/spresnenie priamo uvedené aj pri samotnej otázke. Vzhľadom na nejednoznačné znenie otázky existuje riziko, že môže dochádzať k jej zlej interpretácii a respondenti tak môžu odpovedať rôzne, v závislosti od toho, ako dôsledne opytovateľ postupuje podľa metodických pokynov.

⁵⁵ Podľa týchto údajov je Slovensko z pohľadu „zdravých rokov“ strávených v starobe (ale aj od narodenia) úplne na chvoste EÚ. Slovenskí muži a ženy vo veku 65 majú v starobe prežiť v zdraví priemerne iba 4 roky, pričom tí českí dvojnásobok, teda 8 rokov. Jedni z najzdravších majú byť podľa týchto údajov Švédi a Nóri s viac ako 15 rokmi života v zdraví vo veku 65 rokov. Hoci rozdiely sa intuitívne dajú očakávať, ich extrémna variabilita je bez vysvetlenia faktorov len veľmi ťažko uveriteľná.

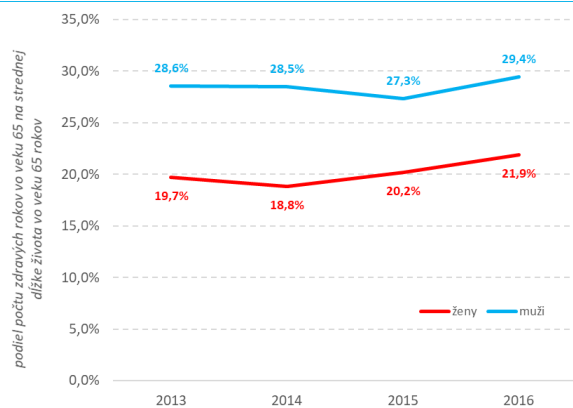
⁵⁶ Health at a Glance 2017, strana 200, box.

považuje za človeka s dlhotrvajúcim zdravotným problémom aj toho, kto minulý týždeň zaľahol s chrípkou alebo mal pár týždňov ruku v gypse.“

14.4. Z pohľadu naviazania dôchodkového veku na vývoj dĺžky života v budúcnosti však primárne **nie je najdôležitejší absolútny počet rokov v zdraví, ale to, či sa spoločne s celkovým nárastom dĺžky života zvyšuje aj počet rokov prežitých v zdraví.** Inými slovami, či dodatočné roky života žijeme prevažne v zdraví alebo naopak, v chorobe. Pri takomto pohľade by zároveň mala byť miera porovnateľnosti medzi krajinami výrazne vyššia za predpokladu, že sa v čase nemení dotazníková otázka.

14.5. Napriek nedostatkom údajov Eurostatu popísaných vyššie sme sa indikatívne pozreli na to, ako sa v čase vyvíja podiel zdravých rokov života voči strednej dĺžke života za Slovensko (graf 32).

Graf 32: Roky života v zdraví vo veku 65 rokov (HLY)

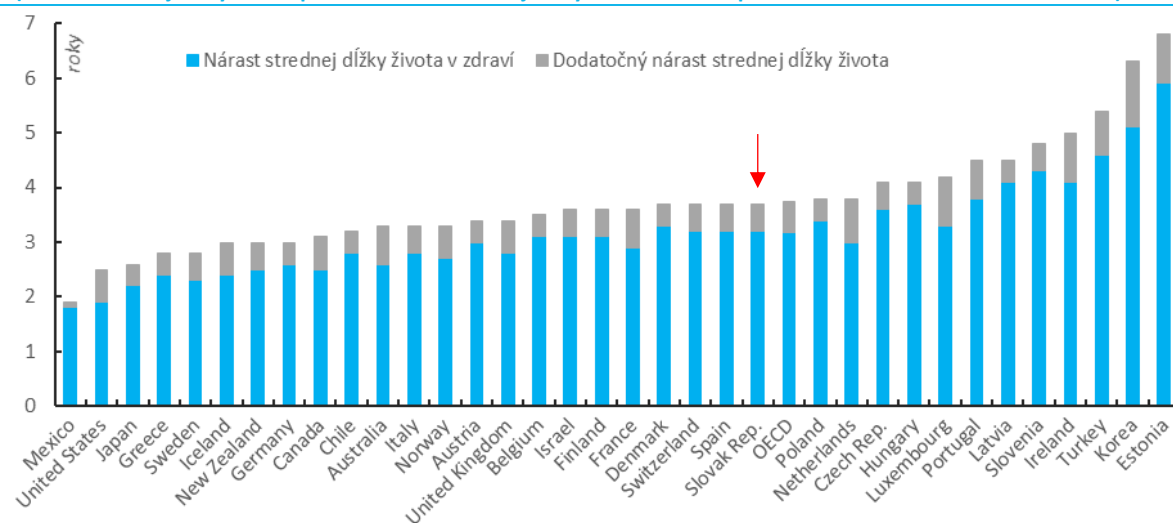

Zdroj: Eurostat

14.6. Pre porovnateľnosť výsledkov bolo použité obdobie rokov od roku 2013 do 2016, teda v čase keď sa dotazníková otázka za Slovensko nemenila. Z výsledkov vyplýva, že v uvedenom období rástli roky života v zdraví na Slovensku dokonca mierne rýchlejšie ako celková dĺžka života (rástol ich podiel). Pre objektivitu je však potrebné uviesť, že uvedené **obdobie 4 rokov je pomerne krátke**, aby sa dalo naozaj jednoznačne povedať, že zdravé roky života rastú v súlade s predlžovaním života.

14.7. **OECD** vo svojej pravidelnej publikácii venovanej špeciálne téme dôchodkov „Pensions at a Glance 2017“ na tieto účely používa indikátor Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) - **strednú dĺžku života v zdraví**⁵⁷. Jej nárast medzi rokmi 2000 a 2015 porovnáva s nárastom celkovej strednej dĺžky života (graf 33). Výhodou tohto indikátora je, že **pokrýva pomerne dlhé obdobie 15 rokov**.

Graf 33: Dodatočné roky strednej dĺžky života sú prevažne v dobrom zdraví (nárast strednej dĺžky života pri narodení a strednej dĺžky života v zdraví pri narodení medzi rokmi 2000 a 2015)

Zdroj: OECD, Pensions at a glance 2017 (<http://dx.doi.org/10.1787/888933633375>)

⁵⁷ [Healthy life expectancy \(HALE\)](#)

14.8. Podľa týchto údajov sú **dodatočné roky života pri narodení v krajinách OECD prežité prevažne (85 %) v dobrom zdraví.**

14.9. To isté platí aj o dodatočných rokoch života v starobe. Približne 74 % nárastu dĺžky života vo veku 60 rokov vo vyspelých krajinách medzi rokmi 2000 a 2015 bolo prežitých v dobrom zdraví (graf 34). V prípade Slovenska to bolo 80 %. Znamená to, že **pri náraste dĺžky života o jeden rok, žijeme priemerne o deväť a pol mesiaca dlhšie v dobrom zdraví.**

14.10. Dnes dostupné údaje indikujú, že **predlžovanie dĺžky života je spojené prevažne so zdravými rokmi.** Vzhľadom na mieru neistoty je však potrebné sa tejto téme priebežne naďalej venovať a pokúsiť sa zostrojiť aj objektívny indikátor z administratívnych údajov.

14.11. Je zřejmé, že **nie všetci ľudia sa dožijú dôchodku v dobrom zdraví, čo samozrejme platilo aj v minulosti.**

V rámci rôznych socio-ekonomických skupín existujú rozdiely (muži vs. ženy, nízko-príjmoví vs. vysoko-príjmoví, slobodní vs. v manželskom zväzku, rizikové povolania vs. nerizikové povolania). Je však nemožné pre každú z týchto skupín resp. ich kombinácie stanoviť samostatný dôchodkový vek.

14.12. Ak sa pre všetkých stanoví paušálne nižší dôchodkový vek (zavedením stropu), z pohľadu trhu práce **dôjde ku permanentnej strate tej časti populácie, ktorá by mohla byť aj naďalej zapojená a aktívna na trhu práce,** vzhľadom na zvýšenie strednej dĺžky života a s tým súvisiaceho nárastu počtu rokov života v zdraví. Z tohto dôvodu, **riešením nie je ani arbitrárne určiť jednotný maximálny dôchodkový vek.**

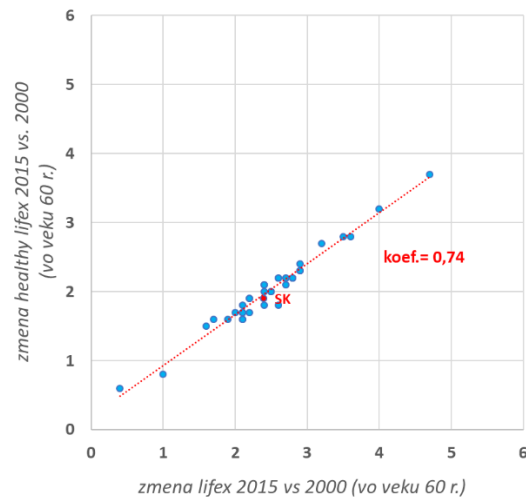
14.13. V prípade nespôsobilosti na prácu zo zdravotných dôvodov⁵⁸ **dôchodkový systém ponúka riešenie vo forme invalidných dôchodkov.** Ich nárok **predpokladá objektívne posúdenie zdravotného stavu,** čo znamená, že štát nemotivuje odchádzať z trhu práce paušálne všetkých, aj tých zdravých. V prípade, ak by niektoré zdravotné problémy neboli dostatočne zohľadnené pri nárokoch na invalidný dôchodok, je potrebné tomu do budúcnosti venovať viac pozornosti.

14.14. Dôchodkový systém má slúžiť na primerané hmotné zabezpečenie ľudí v starobe. **Nemá riešiť následky nedostatkov zdravotníctva, školstva, sociálnych služieb, politik trhu práce, prípadne nahrádzať sociálnu sieť.**

15. Argument č.12: Mám svoj vek, nevládzem toľko.

15.1. Ako dôvod na zníženie dôchodkového veku oproti súčasnej legislatíve formou zastropovania sa častokrát spomína potreba pomôcť špecifickým skupinám ľudí ako sú napríklad starší ľudia pracujúci v náročných podmienkach napr. náročná fyzická práca alebo nočné zmeny. Nižší dôchodkový vek má ochrániť zdravie takýchto zamestnancov. V konečnom dôsledku ich však motivuje úplne opustiť trh práce namiesto toho, aby im bol vytvorený priestor na flexibilné uplatnenie sa v iných zamestnaniach, kde by vykonávali vhodnejšiu prácu pre ich fyzické alebo duševné schopnosti. **V tomto prípade je používanie dôchodkového veku príkladom riešenia následkov zlyhania politik trhu práce,**

Graf 34: Vzťah medzi **nárastom dĺžky života vo veku 60 rokov a nárastom dĺžky života v zdraví vo veku 60 rokov vo vyspelých krajinách**

Zdroj: WHO

⁵⁸ Pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť.

zdravotníctva a vzdelávania, ktoré takéto možnosti neponúkajú, alebo ich ponúkajú len v obmedzenej miere v porovnaní so zahraničím (absencia politik).

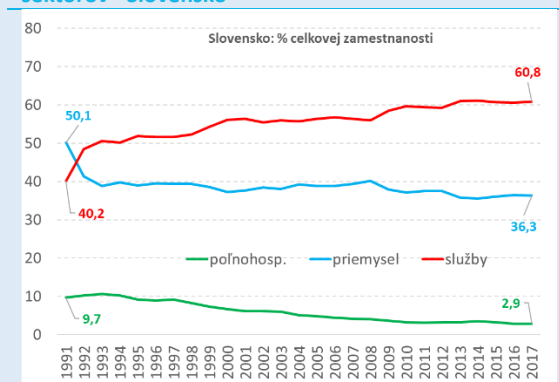
- 15.2. Ak existujú špecifické situácie, ktoré si vyžadujú prijatie legislatívnych alebo iných opatrení na zlepšenie postavenia starších, je potrebné tieto nástroje vo väčšej miere využívať. Podľa súčasného právneho stavu zamestnanci nad 50 rokov v zmysle národnej legislatívy nie sú osobitne chránenou skupinou zamestnancov⁵⁹. Cieľom by však **nemala byť prehnaná regulácia**. Identifikácia špecifických situácií je zložitá a vo vysokej miere ovplyvnená aktuálnou schopnosťou zamestnanca a jeho aktuálnou životnou situáciou⁶⁰.

Box 6: Sektorové zmeny v štruktúre zamestnanosti

Pri debate o ústavnom zakotvení dôchodkového veku netreba zabúdať na to, že spoločne s ekonomickým vývojom dochádza ku zmenám v štruktúre ekonomiky, a teda sektorovej zmene štruktúry zamestnanosti. Zjednodušene to možno popísať ako zmenu „od priemyslu k službám“.

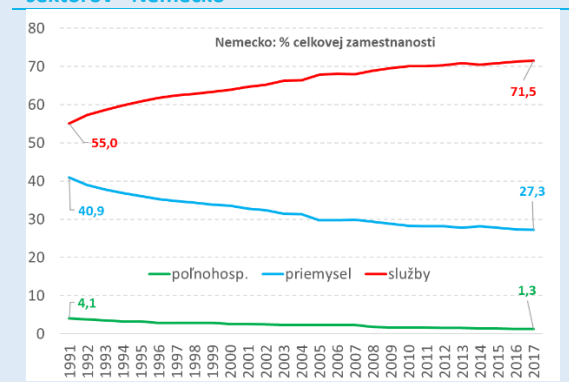
Tento trend je vidieť aj na Slovensku za posledných 25 rokov (graf 35), pričom v porovnaní s vyspelými krajinami (graf 36) možno predpokladať ďalšie zvyšovanie podielu zamestnanosti v službách na úkor priemyslu a poľnohospodárstva. Súvisí to aj s rozširovaním automatizácie a robotizácie. Niektoré povolania, ktoré dnes možno považovať za fyzicky náročné, budú v budúcnosti jednoduchšie alebo ich dokonca úplne prestane vykonávať človek (ťažba nerastných surovín, ťažký priemysel a pod.).

Graf 35: Vývoj štruktúry zamestnanosti podľa sektorov - Slovensko

Zdroj: ILO

Graf 36: Vývoj štruktúry zamestnanosti podľa sektorov - Nemecko

Zdroj: ILO

⁵⁹ Správa o plnení úloh vyplývajúcich z Národného programu aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020 (Rokovanie Vlády SR: 115/2018, 11.07.2018, b. bod programu), časť 6.2.3. Nediskriminujúce, bezpečné a zdravé pracovné podmienky:

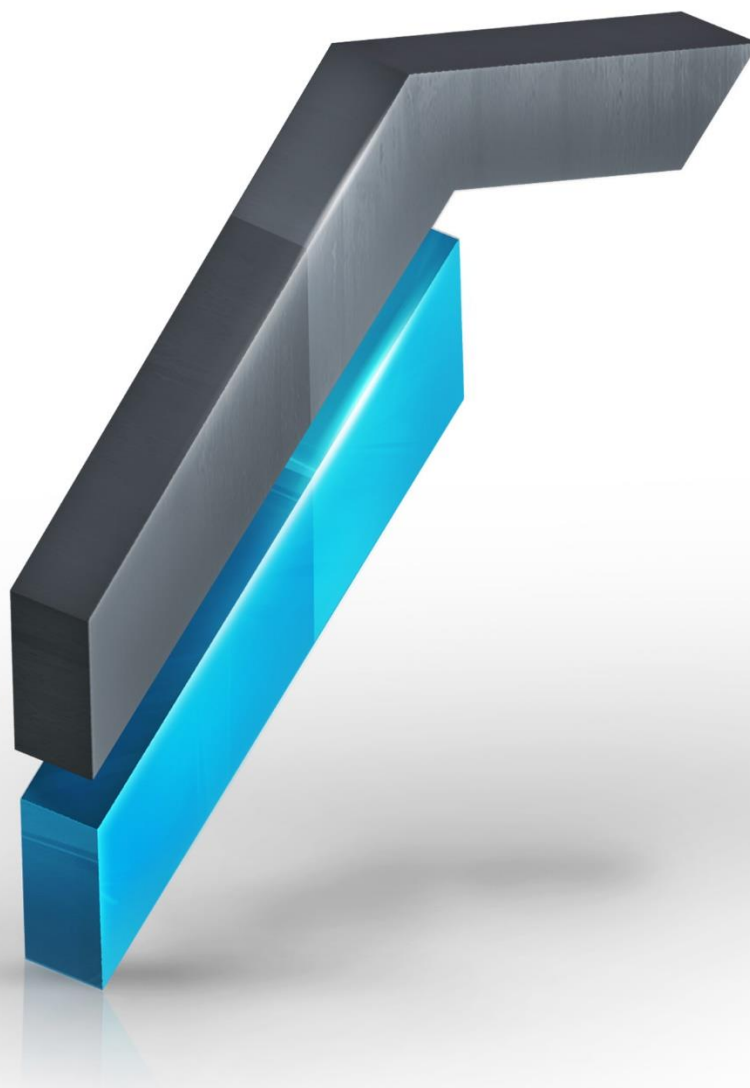
Cieľ 1: Zvýšiť bezpečnosť zamestnancov starších ako 50 rokov a ochranu ich zdravia pri práci prostredníctvom dôslednej cielenej inšpekcie práce realizovanej jedenkrát za dva roky zameranej na dodržiavanie právnych predpisov v oblasti pracovnoprávnych vzťahov a v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Stav plnenia: opatrenie sa priebežne plní

Národný inšpektorát práce: „Vo všeobecnosti možno povedať, že zamestnávateľia rešpektujú zákonom stanovené podmienky a písomný dokument o posúdení rizík majú vypracovaný, ale nevykonávajú špecifické opatrenia vzhľadom na vek zamestnancov. Nakoľko zamestnanci nad 50 rokov v zmysle národnej legislatívy nie sú osobitne chránenou skupinou zamestnancov a hlavným cieľom zamestnávateľom je dodržať literu zákona v nevyhnutnom rozsahu, ďalšie opatrenia nad rámec právnych predpisov zamestnávateľia zväčša nevykonávajú. Výnimkou sú iba práce s bremenami, kde sa v posúdení rizík pri práci s bremenami zohľadňuje vek aj pohlavie zamestnancov.“

⁶⁰ Napr. problém mikrosprávku nie je možné priradiť ku konkrétnemu veku, nakoľko riziko mikrosprávku na nočnej zmene závisí od spôsobu života zamestnanca, napr. možnostiam skĺbiť prácu a rodinu a k uvedenému problému môže dochádzať bez ohľadu na vek.

© Kancelária Rady pre rozpočtovú zodpovednosť, 2018

Imricha Karvaša 1
Bratislava 1, 813 25
Slovenská republika

www.rozpoctovarada.sk

Pri reprodukcii časti textu je potrebné uviesť okrem organizácie aj názov materiálu. Text neprešiel jazykovou korektúrou.